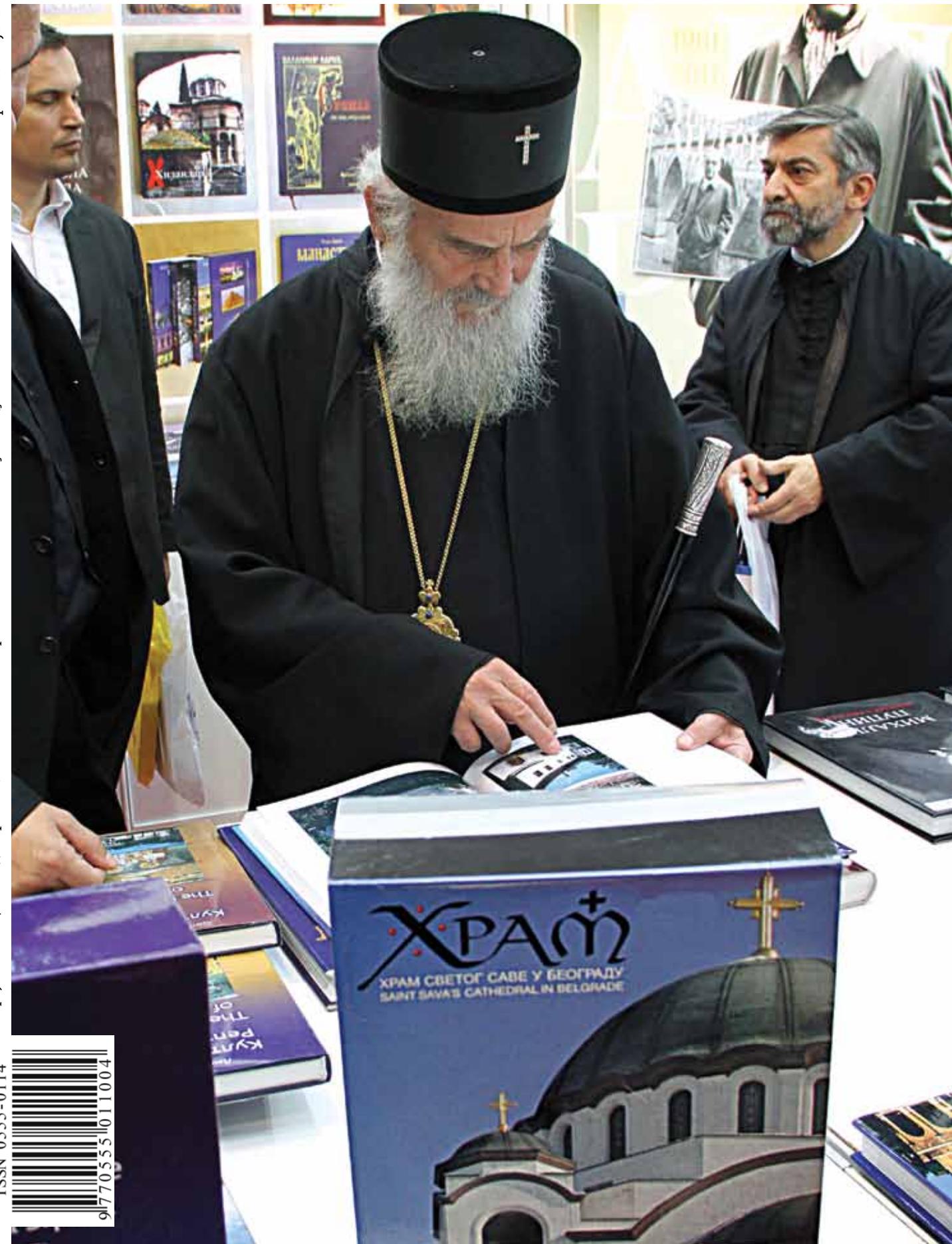

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

2,5 KM

Цена 90 динара

Број 1071

ISSN 0555-0114
9 770 555 011004

Патријарх у Пећкој Патријаршији

У древном седишту српских архиепископа и патријара и ове године, 14. октобра, свечано је прослављена једна од манастирских слава – Покров Пресвете Богородице. Овогодишња прослава празника посебно је свечано обележена захваљујући Његовој Светости Патријарху српском Г. Иринеју који је уочи празника учествовао у свечаном вечерњем богослужењу са акатистом Мати Божјој, а потом на дан празника служио Свету Литургију у Храму Светог Апостола.

Његовој Светости саслуживали су Преосвећена Господа Епископи: рашко-призренски Теодосије и викарни липљански Јован са више од двадесет свештенослужитеља из неколико епархија Српске Православне Цркве. Свету Литургију је певао хор ученика новообновљене призренске Богословије Светих Кирила и Методија. Празник Покрова Мајке Божије и ове године саборно је окупљао више стотина верника који су у ранију тарјаном часовима пристигли из разних крајева Србије, Црне Горе и Републике Српске. Нарочито је било много верника из Метохије који су и ову прилику искористили да поздраве Патријарха српског у његовом историјском дому – Пећкој Патријаршији.

Обраћајући се верницима у беседи Патријарх Иринеј је посебно говорио о љубави Мајке Божије која штити и сво-

јом милошћу покрива верни народ. „Најазимо се сабрани у овој прекрасној светињи у коју се враћамо и сабирајмо, у наше мученичко Косово и Метохију, наше светиње које су преостале јер су многе спаљене и уништене“, рекао је Патријарх, позвавши верни народ да се духовно и физички и даље сабира у Богу чија нас рука води.

Ова велика свечаност завршена је славским ручком који је припремила игуманија Манастира Пећке Патријаршије мати Февронија са сестрама. Ручку и свечаности присуствовали су и међународни представници италијанског и словеначког КФОР-а, УНМИК-а и ОЕБС-а.

Извор: Епархија рашко-призренска

Патријарх у Јагодини

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј благоизволео је да у недељу 16. октобра 2011. године, на дан Светог Дионисија Ареопагита, посети Јагодину и да одслужи Свету Архијерејску Литургију са својим домаћином Епископом шумадијским Г. Јованом уз саслужење госта из Грчке оца Сотироса Патраса и свештенства Епархије шумадијске. Повод за ову посету Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја је служење паастоса на 80-ту годишњицу од постављања и освећења споменика страдалим Јагодинцима у свим ратовима вођеним за ослобођење Србије, који се налази на Скверу омладине у центру града.

Патријарха Иринеја су уз Владику шумадијског Г. Јована дочекали ученици јагодинских основних и средњих школа, градоначелник Јагодине г. Драган Марковић, представници градских служби, најзначајнији градски привредници, представници политичких

организација, те више хиљада верних из Јагодине и оних који су организовано дошли у Јагодину из Ниша, Крушевца и из других градова Србије.

Поздрављајући Његову Светост Патријарха српског Г. Иринеја, Епископ шумадијски Г. Јован је захвалио на доласку у Јагодину, наглашавајући да овај народ све више учествује у Св. Тајнама и Литургији, те зато моли Његову Светост да његовим молитвама узрастамо у Богу Живоме.

После Литургије, литија се на челу са Патријархом Иринејем и Владиком Јованом упутила ка центру града, где је одржан паастос свим Јагодинцима страдалим у ратовима за слободу Србије до данашњих дана.

Извор: Епархија шумадијска

Света породица Штиљановић

Празник Светих Стефана и Јелене (Штиљановић) свечано је 17. октобра прослављен Светом Архијерејском Литургијом у београдској Саборној цркви, где је Светом Архијерејском Литургијом началствовало Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

На крају Службе Божије Патријарх Иринеј је преломио славски колач.

Архијерискотаја београдско-карловачка

Паастос Илији Коларцу

На Томиндан – 19. октобра 2011. године, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је у београдској Саборној цркви паастос Илији Милосављевићу Коларцу, добротвору који је својом хришћанском добром и човекољубљем за сва времена задужио српски род. Помену су присуствовали представници Задужбине Илије М. Колараца. Илија Коларац, своје имање стечено трговином, тестаментом је остварио српском роду формирајући Фонд за стварање београдског Универзитета.

Прослава Свете Петке

Многобројни благочестиви народ српске престонице сабрао се и ове године, 27. октобра, на празник Свете Петке у великој калемегданској светињи да се Господу помоли и молитвено заступништво и утеху од Светитељке београдске и трновске затражи. Светом Архијерејском Литургијом началствовао је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уз саслужење братства Цркве Ружице.

Архиепископија београдско-карловачка

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 20. октобра 2011. године г. Андрију Мандића, председника Нове српске демократије из Црне Горе. Овом приликом г. Мандић је Његовој Светости уручио јединствену икону Светих српских новомученика, која ће у Храму Светог Александра Невског бити доступна свим верницима који желе да је виде и целивају.

Ови и овакви Срби, изображенi у светlostи До-лазећег Царства на овој икони, будући потпуно уверени у Спаситељеве речи: „Ко хоће живот свој да сачува, изгубиће га; а ако ко изгуби живот свој мене ради, наћи ће га...“ (Мт 16,25), чекају онај дан када „ће доћи Син Човечији у слави Оца својега са анђелима својим, и тада ће узвратити свакоме по делима његовим“ (Мт 16,27).

Дана 25. октобра, Патријарх српски Иринеј примио је у Српској Патријаршији у Београду г. Димитриоса Долиса, заменика министра иностраних послова Републике Грчке. Његова Светост је истог дана у одвојеним посетама примио шампионе Европе у одбојци у мушки и женској конкуренцији, као и чланове Руског кубањског козачког хора – једног од највећих светских музичко-сценских ансамбала.

Сусрет Патријарха и студената и професора са Филозофског факултета у Никшићу

Патријарх српски Иринеј примио је 28. октобра студенте и професоре Одсека за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу.

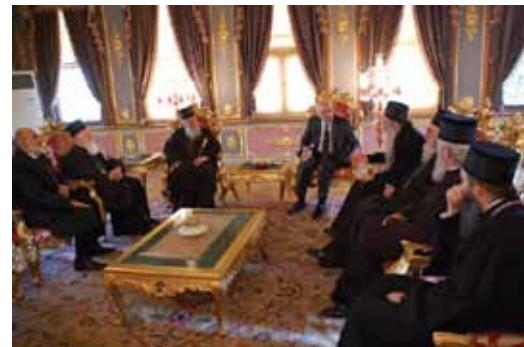
Поздрављајући студенте Патријарх српски је подсетио на дане које је провео у Манастиру Острог близу Никшића.

„Драго ми је да вас видим у овом дому који је и ваш дом. Носим лепе успомене из мог омиљеног града Никшића и из тог дела Црне Горе, односно Старе Херцеговине, где сам провео три године. Драго ми је да се бавите српским језиком. Потрудите се да што боље изучите наставно градиво да бисте извршно показали и доказали шта је истина – јер истина ће спасити свет. Надам се да ћете из српске престонице понети лепе успомене у Оногашт Светог Василија Острошког, истакао је Патријарх Иринеј.

Патријарх српски Иринеј се овом приликом осврнуо на расколничку групацију у Црној Гори окупљену око распопа Дедејића: „У време Светог Атанасија Александријског појавила се аријевска јерес коју је он описао као облачак који ће проћи. Тако ће и они проћи. Ми смо вековима били једна Црква са Патријаршијом у Пећи и данашња расколничка активност анатемисаног Дедејића и његових „свештеника“ рашчињених по разним кривицама не служи на част Црној Гори.“

Патријарх српски Иринеј позвао је студенте и професоре Одсека за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу да буду добри хришћани и да вредно уче и раде на корист својих ближњих, свог народа и државе.

Посета Васељенској Патријаршији

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, у пратњи Преосвећене Господе Епископа: жичког Хризостома, бачког Иринеја, шумадијског Јована и ремезијанског Андреја и ђакона Александра Секулића, посетио је по први пут Васељенску Патријаршију после избора и увођења у трон Српских Патријараха.

После ове посете, уследиће и посете осталим Помесним Црквама према њиховом канонском поретку, што је устаљена пракса по избору за Првојараха, чиме се на видљив начин изражава јединство Православне Цркве.

Делегацију Српске Православне Цркве, на челу са Свјатејшим Патријархом Иринејем, на аеродому у Цариграду у петак, 21. октобра 2011. г. поподне, у име Архиепископа константинопољског и Васељенског Патријарха Г. Вартоломеја, дочекали су Митрополит француски и представник Васељенске Патријаршије при Европској Унији у Бриселу Г. Емануил, заједно са Митрополитом сасимским Г. Генадијем и архиђаконом Максимом.

По доласку у Фанар, Патријарх српски је званично дочекан у Саборној цркви уз звуке звона, Славословље и многолјетствија, у присуству бројних верника и поклоника из Грчке и осталих православних земаља.

Уследио је званични пријем код Његове Светости Патријарха Г. Вартоломеја и касније, увече, свечана вечера у најлепшем делу Босфора, којој су осим наше делегације присуствовали Католикос и Патријарх Грузије Г. Илија, Архиепископи тирански, дурски и целе Албаније Г. Анастасије и Архиепископ Г. Димитрије – Првојарах Грчке Православне Цркве у Америци, и бројни званичници из Грчке који су пристигли на свечано обележавање двадесетогодишњице устоличења Патријарха Вартоломеја на трон Васељенске Патријаршије.

Том приликом прочитане су честитке председника, премијера и министра иностраних послова Турске, а амбасадор Сједињених Америчких Држава у Турској уручио је Васељенском Патријарху дар председника САД.

У суботу, 22. октобра 2011. године, делегација Српске Православне Цркве учествовала је на Светој Архијерејској Литургији, а затим и на поподневном свечаном пријему у Галати, уз бројне званичнике из Турске и иностранства, представнике Цркве и верских заједница, дипломатског кора, високе званичнице, уметнице, новинаре, културне посленике и представнике пословног света.

Најсвечаније је било у недељу, 23. октобра 2011. године, на празник Светих Отаца Седмог Васељенског Сабора, када су Патријарх константинопољски и Патријарх српски, уз саслужење Преосвећене Господе Епископа и чланова пратње, служили Свету Архијерејску Литургију у Саборној Цркви. Саслуживали су им и Архиепископ Г. Димитрије и чланови Синода Васељенске Патријаршије: Мирополит пергамски Г. Јован, Митрополит филаделфијски Г. Мелитон и Митрополит севастијски Г. Димитрије.

У препуној Цркви Васељенски Патријарх Г. Вартоломеј се у обраћању Патријарху српском Г. Иринеју, посебно осврнуо на борбу српског народа и значај очувања историјске колевке Српске Православне Цркве на Косову и Метохији.

„Константинопољска Мајка Црква, имајући историјско искуство многих искушења, може, и гледа благонаклоно на кћер и сестринску аутокефалну Српску Цркву због свих трагичних догађаја које је проживела у скријој прошlostи и које у појединим крајевима још увек проживљава. Наша Смерност и са нама Свети Свештени Синод желимо Вам од свег срца да Господ прекрати дане искушења сестринске Цркве Српске, да се спасе свако тело у њој и да прослави Господа победом Бога над светом“, нагласио је у својој беседи Патријарх Вартоломеј.

У другом делу беседе, Патријарх је додао: „Српска Црква као истински члан Католичанског Тела Христовог, увек је знала и зна и данас да неправди и сили супротстави Жртву и силу Крста. Заиста смо ганути овим заједничким саслужењем с Вама Свјатејжи, и молимо се од срца да Вам Господ наш, молитвама Светог Јакова, брата Господњег, кога данас прослављамо, и свих српских светитеља, подари обиље благодати и оснажи Вашу Светост, и благослови и умножи Вашу борбу и Ваша настојања за благостање и добробитије Српске Православне Цркве, за буђење вере и обнављање цркава и манастира, и очување историјске колевке Косова и Метохије“.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј и чланови његове пратње вратили су се за Београд у уторак 25. октобра 2011. г. у поподневним сатима.

*Извор: Служба за међуцрквене односе Светој Архијерејској Синоди Српске Православне Цркве
Фото: www.amen.gr, www.spc.rs*

ПРАВОСЛАВЉЕ 1071

2	Активности Патријарха
5	Садржај
6	Целовит српски превод Светог Писма Славица Лазић
8	Књига ће опстати Славица Лазић
11	Историја и мисија Православља у Далмацији <i>Ейской далматински Г. Фотије (Следојевић)</i>
14	„У сусрет Миланском едикту“ Марина Марић
16	Хиљаде ходочасника у Јашију јеромонах Клеоја
17	Величанствена прослава
18	Разговори са Патријархом Павлом <i>професор-сашафор др Владимира Вукашиновић</i>
20	Дарови Духа Светога <i>др Предраг Драгутиновић</i>

22	Вера као благослов будућности Јован Блајовић
24	Језик есхатологије јереј Рајко Хрананин
27	Семинар „Улога верујућих жена у модерном друштву“ др Ксенија Кончаревић
28	Св. преподобномученик Висарион Сарај <i>Радован Пилићовић</i>
30	Мали прилог о библиотеци Манастира Виваријум ђакон mr Ненад Игризовић
32	Границе српског простора Живорад Јанковић
34	Људска права терминално оболелих Смиљана Ђурчић
36	Црква и уметност
38	Вести из прошлости
38	Свет књиге

40	Кроз хришћански свет
42	Из живота Цркве
46	Огласи

На насловној страни:

Са Сајма књига 2011. године

Фотографија: ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДВОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитер mr Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
презвитер др Оливер Суботић,
Сања Љубардин, Славица Лазић

**Излази сваког првог петнаестог у месецу, за јануар и
август двојброд.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединични примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутнишом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска:
90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007110000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 64 85-88-486
ПРЕТПЛАТА: +381 11 30-25-105, 30-25-113
Факс: +381 11 3282 588
e-mail: pravoslavlje@spc.rs – редакција
preplata@spc.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилоги
објављени на „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.рс
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/5/9, 52300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-322, 011/2461-138

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
CODISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Промоција на Сајму књига

Целовит српски превод Светог Писма

Славица Лазић

Разлози за представљање леже у чињеници да ми као помесна Црква први пут објављујемо текст Светог Писма у пуном опсегу, са свим књигама Светог Писма Старог и Новог Завета.

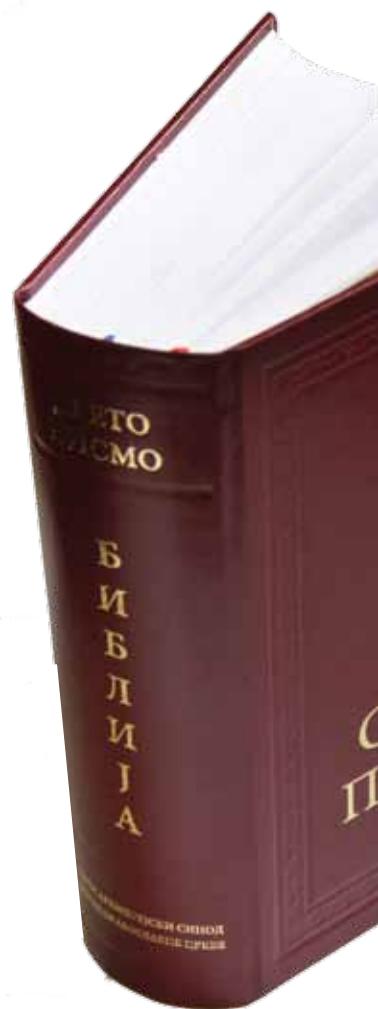
На Сајму књига представљено је прво издање Светог Писма Старог и Новог Завета са преведеним и девтероканонским књигама Старог Завета, које су на савремени српски језик превели Високопреосвећени митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и умировљени епископ захумско-херцеговачки Г. Атанасије. У присуству Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја и Преосвећених епископа жичког Г. Хризостома и канадског Г. Георгија, о овом издању Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве говорили су члан Синода Епископ бачки Иринеј и викар Патријарха српског Иринеја, Епископ хвостански Атанасије.

Говорећи у уводној речи о разлогима за јавно приказивање Светог Писма – Књиге над књигама, основне Књиге Цркве, која у писаном облику

сведочи Откровење Божје – Епископ бачки Иринеј је истакао:

Разлози за представљање леже у чињеници да ми као помесна Црква први пут објављујемо текст Светог Писма у пуном опсегу, са свим књигама Светог Писма Старог и Новог Завета. Нови Завет смо имали у целини – од првих, најстаријих превода, па до превода Вука Каракића, који је, и поред свих недостатаха и многоbroјних грешака, ипак, због разумљивости народног језика, остао најпознатији све до пре две деценије, када је Комисија Светог Синода израдила нов превод, стварајући се притом да задржи стилске и језичке особине Вуковог превода, који је својом патином ушао у душу народа, али и да га ослободи архаичних израза, непотребних турцизама и позајмљеница из других језика.

Сабор је одобрио за употребу тај превод Комисије Светог Синода, који, после две и по деценије, полако сазрева за још једну ревизију у годинама које су пред нама, јер се језик стално развија. Упоредо са тим, потребно је, поред постојеће ијекавске варијанте (која је неопходна јер се отприлике половина нашег народа служи ијекавским изговором) припремити и екавску, а то неће само изискивати једноставно претварање речи из ијекавског у екавски облик већ ће подразумевати и другачије реченичне конструкције. И за тај посао су потребни време и труд. Проблем се јавио у погледу књига Старог Завета, чији је најпознатији преводилац Ђура Даничић. Он није преводио са изворних језика, али треба истаћи да је његов превод леп споменик књижевног српског језика 19. века и у том погледу има ве-

лику вредност. Оба превода имају мноштво замерки, првенствено због тога што ни Вук ни Даничић нису били теолози, па, самим тим, многе

ствари нису могли правилно да разумеју, а нису ни преводили са изворних језика већ са преводâ, што је додатни проблем.

Објашњавајући да Библијско друштво у 19. веку није издавало текст Светог Писма Старог Завета у обиму који познаје и признаје Православна Црква, а уз њу, на Западу, и Римокатоличка Црква, већ је у то време прихватило строго конфесионално мишљење о одређеном броју ста- розаветних књига које прихватају Цркве поникле из Реформације, односно Протестантске Цркве, епископ Иринеј је подвикао:

Библијско друштво је одбијало да штампа Свето Писмо у оном обиму у ком га признају православни и римокатолици и зато је у Даничићевом преводу дат само превод ужег, „палестинског“ канона, што ће рећи мање збирке списка признатих као богонадахнути, па, следствено, и нормативни или канонски. У преводу Светог Писма који је упрано изашао налазе се и такозване девтероканонске (другоканонске) књиге Старог Завета, које имају исту богонадахнотост као и све друге библијске књиге. У погледу ауторитета или каноничности нема разлике, као што би можда неко помислио на основу термина *девтероканонске књиге*, који само указује на постојање једног броја библијских књига у обимнијој, „александријској“ збирци светих списа, односно на њихово одсуство у мањој збирци познатој као „палестински канон“.

Епископ Иринеј је објаснио да је превод лични подухват и подвиг двојице уважених теолога квалифи-

кованих за пре- вођење староза- ветних књига:

Ми данас немамо већих ни бољих ауторитета за тај посао. По практици наше Цркве, ниједан приватни превод, ма колико аутори заслуживали поверење и поштовање, не може бити коначан јер сваки аутор има своје језичко-стилске особине, а превод мора бити уједначен. На седници Светог Синода је донет закључак и одлука да је корисније – уместо прештампавања књиге издања, без пуног обима ста- розаветних књига – до даљег штампани поуздан превод Комисије и двојице аутори- тативних преводилаца. Комисија Светог Синода ће у међувремену извршити преглед и, где буде потребно, ревизију превода и његово језичко- стилско уједначавање. Чланови Комисије су, уосталом, и сами

преводиоци књига које су недостајале у ранијим издањима.

Свети Синод Српске Православне Цркве препоручује ново, потпуно издање Светог Писма за употребу.

*

Патријархов викарни Епископ Атанасије подсетио је да је ово „историјски тренутак у коме треба бити над речју Светог Писма зато што нам је она толико важна јер говори о свему – о почетку, трајању и испуњењу. Желимо да се Свето Писмо у овом

Духовни и културни догађај године

Епископ Иринеј је указао на податак да је у нашој културној средини Свето Писмо још увек непознаница, што треба дубоко да нас забрине. Нагласио је да је „Свето Писмо најчитанија књига у свету, бестселер свих времена, која се код нас, на жалост, мало чита, упркос препоруци Српске Православне Цркве. Резултати су поразни, услед историјских разлога, али и због недостатка добре и корисне навике верника да систематски читају Свето Писмо. Сад имамо пуни текст Светог Писма у поузданом српском преводу, који ће временом бити усавршен, а сада је прихватљив и препоручљив.“

издању нађе у дому свакога од нас“. Према виђењу епископа Атанасија, реч Светог Писма најпре разумеју чеда Цркве која исправно проповедају и тумаче оно што нам божанско Писмо открива, хришћани који су срасли са Оваплоћеним Богом Логосом. Први примерци новог превода Светог Писма, нагласио је, поклоњени су свим вероучитељима Архиепископије београдско-карловачке. Примерак новог превода Светог Писма уручен је и амбасадорки САД у Србији Мери Ворлик.

Црквено издаваштво на Књига ће

Већ први дан једне од највећих европских смотри књига за ову годину, концептиран под мотом „Књиге спајају људе”, дао је јасан одговор на најважнију дилему световних и црквених издавача, њих укупно 819 (68 из иностранства) – у којој мери ће глобална економска криза која нас погађа утицати за литературу, издаваштво и читалачку публику у Србији? Хоће ли књига опстати, упркос драматично смањеној куповној моћи (а она је производ ког се многи најлакше одричу у кризним временима), девастираној издавачкој ситуацији и тржишту који као регулатор укуса диктира издавачку политику? Следећа велика непознаница је будућност издаваштва и изазов нових медија које носи електронско издаваштво које је још увек беззначајно на нашем простору а тако ће остати дуги низ година.

Ова година је показала да упркос смањеном броју посетилаца који су много мање куповали а више разгледали штандове, делимично мањем обиму продукције издавачких кућа и алармантој чињеници која је саопштена

на форуму посвећеном писмености у оквиру Сајма према коме је у Србији између милион и два милиона становника потпуно или функционално неписмено, у Србији постоји свест друштва и Цркве о важности постојања књиге знања, уметности и духовне културе, да књига има свој значај у нашем друштву и да ће тако и остати у догледној будућности.

Све констатације пресликане су на црквено издаваштво, чију овогодишњу продукцију одликује знатно смањен број нових наслова, редуковани издавачки планови код епархија које годинама негују издавачку делатност и одлагање скupљих пројеката, али и драгоценна појава независних црквених издавача који су се специјализовали и афирмисали у појединим областима. Овогодишњи Сајам књига за црквене издаваче је био прилика не да промовишу нове наслове (на прсте се могу набројати нове књиге) већ да предахну до наредног Сајма и да дефинишу издавачке планове у великом издавачком простору, који су овога пута попуњавали старим издањима. Последње године утврдиле су неколицину издавачких установа поједињих епар-

хија које су разумеле значај црквене издавачке делатности као средство за верско-научно образовање и мисију Цркве, али је ове године изостао очекивани напредак у њиховим издавачким поступцима који је пратио последње две деценије велике издавачке експанзије, било је мало научно-стручне православне литературе и недовољно популарних издања хришћанске садржине која најбоље шире светопредањску мисао кроз културу читања.

У каталогу најновијих црквених издања Светог Архијерејског Синода СПЦ издаваје се потпуно српско Свето Писмо Старог и Новог Завета – пуне Библија, о којој су на посвећеној промоцији током Сајма говорили Епископ бачки Иринеј и викар Патријарха Епископ Атанасије: то издање представља свакако најважнији подухват у црквеном издаваштву ове године. У набрајању наслова чији је издавач Синод треба поменути *Пасхирско богословље за четврти разред богословије Љубивоја Стојановића*, *Служебник и Свесишћену књигу Апостол*.

Издавачки фонд СПЦ Архиепископије београдско-карловачке, који је

56. београдском Сајму књига

ОПСТАТИ

имао запажен штанд на коме су се свакодневно одржавале промоције, представио је дела Патријарха Павла (који је 1996. године основао ову установу), III и IV књигу у великој едицији која ће имати 15 наслова његових Сабраних дела – *Интарвјуј* (том 1 и том 2) и *Жена у Православној Цркви*. О овим делима Патријарха Павла на промоцији су говорили Епископ крушевачки Давид и проф. протојереј-ставрофор др Владимир Вукашиновић, главни и одговорни уредник Издавачког фонда. Сакупљени су интервјуји које је Патријарх Павле давао у различитим приликама, говорећи о најдубљим уверењима своје животне философије. Академија СПЦ за уметност и консервацију промовисала је три своје књиге у оквиру едиције „У сусрет великој годишњици“ – *Милански едикт у контексту реформи III и IV века* аутора Мирка Сајловића, затим *Лактанцијево дело О смрти иројонијеља и Константина Велики – историја и култура* аутора Горана Јанићијевића и Ивице Чарировића. Књиге су читалачкој публици на промоцији препоручили проф. др Радомир Поповић, декан Академије и

проф. Горан Јанићијевић. Проф. Аника Сковран и Јован Пантић представили су на промоцији Академијине књиге о савременој конзервацији у Србији професора Јована Пантића. На истом штанду било је речи о ДВД „Старац Тадеј“ који су промовисали Веља Павловић и игуманија Манастира Грађац Ефимија.

На сајму смо видели, такође, велики број лепо илустрованих књига за децу са православним садржајем. Ипак, озбиљног православног издаваштва за децу нема, иако је потреба за тим озбиљна, због веронауке у школама. Дечији часопис *Звонце* је објавио збирку песама *Крст у потпуности* Лазе Лазића, о којој су говориле Гордана Малетић и Радмила Мишев.

Институт за теолошка истраживања Православног богословског факултета, који је основан пре три године са богословом декана, Преосвећеног Епископа бачког Иринеја, у потпуности је оправдао велика очекивања у црквено-друштвеним круговима са преко педесет објављених књига и постао референтна издавачка кућа која штампа стручно-научну литературу. Издавајмо из обиља књиге Ксеније Кончаревић *Руски језик у*

теолођији: обликовање теолошкој текста – *штедњика превођења, Ненада Идризовића* *Античка схватања о животишћима у Шестодневу св. Василија Великој, Дарка Ђоѓа Христијос, Мийос, Есхатон: једно православно чиšтање Рудолфа Бултмана и Јурјена Молтмана и Владике Јована Булибрка* *Историографија холокауста у Југославији*. Црквена издавачка делатност Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке објавила је низ значајних наслова. Истичу се, пре свега, књиге Владике нишког Јована Пурића – *Богословље и педагоџика св. Јована Златоустој* (књ. 1, 2 и 3), које се баве богословским основама педагогије, философијом васпитања и богослужењем и васпитањем. Овај профилисани издавач штампао је и Тадеја Штраболовића – *Без љубави нема живота: поуке за духовни живот: савети за лечење болести: речи св. Исака Сирина* – и друго издање књиге *Пут сасења у 21. веку: духовни пушокази данашњем човеку*.

Задужбина Светог Манастира Хиландара је посетиоцима и читаоцима представила пет нових наслова. У оквиру библиотеке „Хиландарски путокази и

преводи", као 56. по реду, објављена је књига Његовог Преосвештенства Епископа нишког Г. Јована (Пурића) *Тајна о Пресветој Богородици*. У хиландарској библиотеци „Тавор" објављена је књига Светог Јустина (Поповића) *Философске урвине* на грчком језику. У сарадњи са „Друштвом пријатеља Свете Горе Атонске" из Београда, објављена су *Седма казивања о Светој Гори*. Настављајући издавачки план представљања и афирмације хришћанске књижевности засноване на православном искуству и етосу Цркве, започет представљањем српских аутора у библиотеци „Српска мисао" (Тадија Костић – *На шућем посту*, Владимира Велмар Јанковић – *Ирачи на жици*), објавили су и две књиге приповедака великог грчког приповедача Александра Пападијамандиса, „светитеља грчке књижевности", како га називају критичари – *Божићне приче и Вакриње приче*. Најважнији издавачки подухват Задужбине је књига објављена у библиотеци Хиландарски путокази *Божанствена литургија Св. Јована Златоуста – увод, најомене, штамања*, која говори о основама православног богослужбеног живота, у којој је први пут на српском језику објављено тумачење Божанствене литургије Св. Јована Златоуста. Аутор тумачења је Митрополит козлански Дионисије, а приређивач Епископ умировљени Атанасије.

„Светигора“ – Издавачко-информационна установа Митрополије црногорско-приморске која је током 16 година постојања издала око триста наслова, показује предан однос духовном наслеђу и овога пута у едицији „Немањићки манастири“ презентује монографије: *Манастир Собођани*, *Манастир Високи Дечани*, *Манастир Грачаница*, *Манастир Бањска* и *Манастир Св. Архангели*. Пред овогодишњи Сајам изашле су и четири књиге Митрополита Амфилохија под називом *Поменик новој косовској споменици*, у којима су презентовани дневнички и други записи Митрополита, предавања, есеји, студије, беседе, разговори о духовном животу. Књиге су штампане у меком, али и у варијанти луксузнијег тврдог повеза. Издавачка кућа Епархије бачке „Беседа“ штампала је ове године књигу *Живот и поуке стварца Порфирија* и препоручила своја стара издања по промотивним ценама. У издању Епархије бихаћко-петровачке изашле су књиге *Епархија бихаћко-ћетињарачка: први шематизам* групе аутора, *Свети Сава:*

први архијепископ српски Тијане Мирковић и Православна аскетика за мирјане Павла Гумерова. Одбор за просвету и културу Епархије браничевске штампао је књиге *Заједница и друштво Јована Зизиуласа, Егзичи саслав становништва на простору данашње Браничевске епархије у 18. веку* коју су потписали Небојша Ђокић и Оливера Думић, и *Уредбе и прописи Митрополије београдске: 1877-1893* групе аутора. „Каленић“ (Епархија шумадијска) није ове године имао велики број нових наслова, како је то било по-следњих година, а од нових књига вреди поменути *Хришћанску етику* Георгија Мандзаридиса, која је написана за потребе предмета Хришћанска етика, али и за шири круг оних који су заинтересовани за ову област, *Како је Библија постала књига Вилијама Шнайдернда и Изабране богословско-историјске радове* Епископа Саве Вуковића у спомен на десетогодишњицу упокојења Владике др Саве. Одабрано је 80 владичиних текстова, објављиваних у споменицима, зборницима и часописима. „Истина“ Епархија далматинске штампала је *Реч са Атоса* Јефрема Ватопедског, *Дај ми срце своје – православна вера и савремена исихајотија* монахиње Матроне и Северном Далматијом Марка Королије. Издавачка установа Епархије горњо-карловачке „Мартирија“ определила се за актуелну књигу *Евхаристијска онтолоџија* Николе Лудовикоса, *Сната бојослужења о. Георгија Басиудиса, Света земља Нађе Израели и Монографија манастира Гомирја*. На штанду Епархије канадске („Источник“) куповао се *Ковчежић усјомена* Епископа Георгија, књига у којој Владика пише о свом усхођењу ка Богу, и *Мисли светих по Јустину Белијском*, у којој су сажета авина запажања. Треба забележити појаву двојезичних издања, која се штампају ради Срба који после низа деценија тешко разумеју свој језик. ЕУО Епархије жичке има само два нова издања и то *Живот и учење св. Јована Златоуста* (репиздање издања Синода између два рата) проте Душана Јакшића и *Омилитика* Јована Фундулиса. На штанду смо сазнали да су се књиге приметно слабије продајале у односу на предходне године, што се може приписати и мањку нових издања у односу на интензитет из предходних година. О књизи *Икона Христоса*, Владике Јована Пурића (издавач Епархија нишка) говорили су на промоцији др Радомир Поповић, проф. Горан Јанићијевић и проф. Дарко Ђого. Истак-

нуто је да је то прва књига трилогије која је посвећена обележавању прославе Миланског едикта, а у славу и част Св. цара Константина.

Овогодишњи домети црквеног издаваштва незамисливи су без указивања на допринос независних црквених издавача (Бернар, Отачник и Хришћанска мисао) који су објавили велики број превода. Агенција за издаваштво „Бернар“ је штампала 18 нових наслова руске хришћанске емиграција, који се први пут преводе у нас. Приче руских писаца, њих тачно 151, од Лава Толстоја до Сергеја Шаргунова, бираних тако да репрезентују најбоље у руској литератури, у избору Владимира Јагличића објављене су у четвротомној *Антологији модерне руске приче*, као својеврсна подвигничка, аскетска литература. Богословско друштво „Отачник“ је своју богату издавачку продукцију употребнило са четири нове књиге – *Кришћење у Новом Завету* Оскара Кулмана, *Патрологија у огледалу херменеутике* Петра Јевремовића, *Увод у хришћанску философију* Етјен Жилсона и *Plus ultra* Давора Цалта.

Књига ће о(п)стати јер се на овом Сајму показало да смо пред новом мисионаршћу, која полази од тога да је криза поставила суштинско духовно питање – каква нација желимо да будемо, на које се ипак може дати одговор да књига помаже и усмерава на пут духовног и моралног опорављања и оздрављења друштва.

Славица Лазић

Историја и мисија Православља у Далмацији

Етапскије датумински Г. Фотије (Слагојевић)

За историју Православља у Далмацији најзначајнији је био XIV век, када православни Срби подижу своје највеће светиње: Манастир Крупу код Обровца (1317. године), Манастир Крку у кањону реке Крке (1345. године) и Манастир Драговић у Цетинској крајини (1395. године).

Манастир Крупа

Историја Православне вере у Далмацији се везује за мисију Светог апостола Павла и његових ученика: апостола Тита, Луке и Ермија, о чему сведоче и књиге Новог Завјета (2Тим 4,11). О боравку Светог апостола Павла у Далмацији говоре многи ранохришћански оци, између осталих и блажени Јероним, који је и сам био пореклом Далматинац.

Далматински историчар Иван Луциус (XVII век) у својим списима тврди да је апостол Павле проповедао у Далмацији код староримског града Бурнума на реци Тициус (данашња река Крка). На том месту је у XIV веку подигнут Манастир Крка, који је до данас најзначајнији духовни и просветни центар православних Срба северне Далмације. Мисију апостола Павла у Далмацији спомиње и путописац Алебрто Фортис.

Доба древне Цркве

У прва три века у Далмацији је хришћанство било прогоњено. У том периоду Црква у Далмацији се окитила многобројним мученицима; да

поменемо само Светог Дујма, Епископа солинског, који је страдао у време Диоклеријановог гоњења, почетком четвртог века.

Хришћанство добија пуну слободу појавом цара Константина, тј. после Миланског едикта 313. године. То ће допринети свеукупном процвату Цркве у Далмацији, на чијем простору се у то време поред романских колонија појављују и бројне грчке колоније и насеља. После пада Западног римског царства 476. године, Далмација долази под духовну власт Византије, односно Источног римског царства.

Долазак Словена

Словенски народи почињу насељавати Далмацију у VII веку у време византијског цара Ираклија, што нам потврђује византијски историчар Константин Порфирогенит (Х век), који већ у својим делима помиње Србе и Хрвате као словенске народе у Далмацији. Христијанизација овога простора обухваћена је највећим делом мисијом равнопостолне браће Светих Кирила и Методија (IX

век), који се са пуним правом називају апостолима Словена.

Средњи век

После трагичног црквеног раскола 1054. године долази до верског размишљаја ова два словенска народа у Далмацији. Наиме, Хрвати се у потпуности опредељују за Рим, док Срби остају верни старој традицији Византије и Православља.

Присуство православних Срба у Далмацији у средњем веку потврђују многобројне православне светиње и њихови археолошки остаци. За историју Православља у Далмацији најзначајнији је био XIV век, када православни Срби подижу своје највеће светиње: Манастир Крупу код Обровца (1317. године), Манастир Крку у кањону реке Крке (1345. године) и Манастир Драговић у Цетинској крајини (1395. године). Ови манастири ће до данас остати три најважнија духовна и културна центра православних Срба у Далмацији. Манастир Крка ће задобити додатан значај од 1615. године, када је при

Манастир Драговић

овом манастиру основана богословска школа, која постоји и данас.

Поред манастира, у Далмацији се већ у Средњем веку граде и значајне парохијске цркве и други црквени објекти (XV и XVI век), као што су цркве: у Кули Атлагића (1450. године), Пађенима (1456. г.), Полачи (1458. г.), Голубићу (1463. г.) и Кинском Пољу (1468. г.).

Пад Босне и Херцеговине под власт Отоманске империје у XV веку, проузроковао је велике миграције. Православни Срби из Босне, бежећи испред турског зулума, у све већем броју насељавају просторе Далмације. Тако ће посебно у Буковици нићи нове православне цркве. Истовремено ће многе већ постојеће православне цркве и манастири бити рушени и оскрнављени турским упадима и освајањима по Далмацији. Због турских освајања монаси Манастира Драговића у XVI веку су били присиљени да напусте свој манастир и склоне се у Мађарску, где ће основати Манастир Грабовац.

У XVI и XVIII веку, Далмација пада под власт Млетачке републике, која

врши велике притиске на далматинске Србе и Грке и излаже их отвореном прозелитизму Римокатоличке цркве, који је подржаван од млетачких власти. Због прозелитизма у многим православним црквама у Далмацији: на Хвару, у Шибенику, Задру и Трогиру, млетачке власти наређују да се поред православних олтара у црквама дозидају и римокатолички. Поред верског и духовног притиска, православни народ је живео веома сиромашно и обесправљено, што ће почетком XVIII века резултирати социјалним бунтом српског народа у Буковици и Равним Котарима.

Падом Млетачке републике крајем XVIII века, православни Срби и Српска Црква задобијају већу слободу и права, али не за дugo, пошто ће Далмацијом ускоро завладати Аустрија.

Пуну слободу у културном и духовном смислу, Срби у Далмацији доживљавају тек у време Наполеонове владавине почетком XIX века. Међутим, ни француска владавина није трајала дugo, пошто Далмација 1813. године пада опет под власт Аустрије.

У том периоду, Српска Православна Црква наставља да води велику борбу за очување Православља у Далмацији, штитећи и даље свој народ од агресивног прозелитизма и насиљног наметања Уније. Овој борби велики допринос ће дати великани ума и духа српског народа са простора Далмације, да поменемо само познатог књижевника Симу Матавуља, аутора „Пилипенде“; а посебно велике је пархе XIX века: Епископа дalmatinskog Steфана Knjевiћa i његовог наследника на трону, великог канонисту и богослова Никодима Милаша, који је своје богословско образовање заокружио у Кијеву.

Крајем XIX и почетком XX века, Далмацију потресају велики народни покрети са циљем њеног политичког ослобођења од страних власти, чему ће свој велики допринос дати како Хрвати, тако и Срби Далматинци.

Стварањем Краљевине Југославије 1918. године, све више јачају идеје јединства и културне сродности Срба и Хрвата у Далмацији. Међутим, та ће идеја доживети слом почетком Другог светског рата, формирањем Павелићеве НДХ. За време НДХ десиће се велики геноцид над Србима, који доживљавају једно од највећих страдања у својој историји у Хрватској. То страдање и данас потврђују многобројне јаме и логори из Другог светског рата, а посебно највећи логор смрти у овом делу Европе – Јасеновац.

Крст страдања

На жалост, ни Други светски рат, ни његова велика трагедија, није била довољна опомена. Трагедија ће се у неком облику поновити у недавном рату у Хрватској (1991-1995. г.), када само са простора Далмације бива пртерано близу сто хиљада православних Срба, а њихове куће, цркве и манастири остају попаљени и порушени. По статистичким подацима из 2001. године, само трећина прогнаног српског становништва до сада се вратила на просторе Далмације и то већином старији људи.

То би у најкраћим цртама била историја Православља у Далмацији, историја његовог распећа, али и повновног вакрсавања.

Оно што бисмо у другом делу овог излагања хтели да истакнемо, везано је за однос и став Православља према савременом свету.

Савремена искушења

Може ли Православље дати одговор на велике изазове данашњег човечанства, као што су проблеми глобализације, секуларизма, биоетике и еколошке кризе? Ми сматрамо да може и мора, јер дубоко верујемо да Православље својом Литургијом преображава читав космос и човека у њему, светотајински га чинећи телом Христовим (1Кор 12,27).

Један од данашњих великих игумана на Свете Горе, наше време је назвао „епохом Православља“. Како да разумемо те речи: пророчки? Можда је сувише смело. Или да те речи разумемо као благослов и обавезу, да ми православни треба да будемо истини сведоци Јеванђеља Христовог у свету који „у злу лежи“ (1Јн 5,19) и у којем, по речима Светог апостола Јована Богослова, доминира „похота тјелесна, и похота очију, и надменост живљења“ (1Јн 2,16). Данас смо сви више него свесни доминације „тјелесне философије“ код модерног човека, који се полако претвара у пуког конзумента, сводећи свој живот само и искључиво на биологију.

Задатак Православља је да данашњем савременом човеку, који се може упоредити са јеванђелском неплодном смоквом (Мт 21), открије и покаже живот у Христу, тј. да му укаже на ону тајну о којој говори Свети апостол Павле, да „не живим више ја, него у мени живи Христос“ (Гал 2,20).

Поред тог свог основног призыва охристовљења свих верујућих у једници Православне Цркве Христове, велики руски богослов Георгије Флоровски у главним цртама карактерише и савремено православно богословље, говорећи: „Православно богословље је прошло све главне стапајуће мишљења савремене Европе: теологију барока, схоластике, пијетизма, немачког идеализма и социјал-хришћанства“, тврдећи да је све то оставило дубоког трага на православном богословљу и православној култури уопште, али да је Православље опстало и да ће опстати и у ово

Манастир Крка

наше време, једино ако се буде држало Светог Предања и богонаследног богословља Светих Отаца. То нам исто потврђује један од највећих живућих богослова Православља, Митрополит пергамски Јован Зизјулас, који каже: „Теологија је снага Цркве (Православља) изнад сваке друге мочи – дипломатске или економске.“

Хришћанска љубав

Православље, као „свечовечанска религија“, како су је често називали руски Свети Оци и великане духа, да поменемо само Достојевског, сачувало је у себи ранохришћанску агапијску љубав и разумевање за сиромашне, убоге и ниште, јер Православље носи у себи пуноћу љубави Христове. Православље потврђује истину Светог Јеванђеља да је Бог љубав и да само онај ко у љубави пребива, у Богу пребива (Јн 14,23).

Поред тога, Православље је увек било и јесте вера дијалога. Оно је увек кроз своју историју проповедано онима „који имају очи да виде и уши да чују“ (Мт 13,9), тј. онима који имају очишћене очи ума и никада није наметано насиљем. У светом Православљу се такође чува јединство Цркве Христове и непрекинуто апостолско Предање од свете Педесетице до данас. Православљем се превазилазе историјске и националне границе. Свети Владика Николај Српски у том смислу каже: „Затворити Православље у границе једне нације или једне провинције, исто је што затворити сунчеву светлост у гвоздени ковчег“,

те држећи се јеванђелског принципа да у Православљу „нема више Јудејца ни Јелина“ (Гал 3,28), наглашава: „Православље треба да куца подједнако топло за сва људска бића на земљи, која се у бури живота хватају за Христа, као котву спасења.“

Православље је у своме двехиљадегодишњем крстоваскрсном входу кроз историју успело и у наше демонизовано време да очува идеал светости. По православном схватању, светост би требала да буде мера сваког хришћанског друштва, па и државе. На овај идеал светости у наше време позива и Његова Светост Патријарх васељенски Вартоломеј у својој беседи „О Светом Писму и мисији Цркве у савременом свету“, где наглашава: „Светост у друштву сеје семе које исцељује и преображава како творевину, тако и човека“, те „да се зло у свету може искоренити само светошћу.“

Овим свештеним речима и благословом Васељенског Патријарха закључујемо ово наше кратко излагање о историји Православља у Далмацији, као и мисији Православља у савременом свету. Надамо се и молимо Богу, да лепота Лика Христовог, Који се аутентично сачувао у православном богословљу и икони, помогне савременом свету и човеку да открије пут спасења, указујући му на јеванђелски пут живота у љубави према Богу и ближњима.

*Текст за Конференцију међународног
Фонда јединства Православних народа
(Дубровник, 2011. године)*

Семинар за запослене у црквеним медијима

„У сусрет Миланском едикту“

Марина Марић

Захваљујући Миланском едикту заустављени су прогони, мучења и убијање хришћана, као и отимање и паљење њихове имовине. Зато овај јубилеј треба прославити на највеличанственији начин.

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, а уз подршку Фондације Конрад Аденауер, Радио Архиепископије београдско-карловачке „Слово љубве“, организовао је у суботу, 29. октобра, семинар на тему „У сусрет Миланском едикту“, у сали Српске Патријаршије, у Београду. На семинару су поред Свјатјеђег Патријарха Иринеја учествовали и: Његово Преосвештенство Епископ бачки Г. Иринеј, београдски Надбискуп Г. Станислав Хочевар, као и директори и главни и одговорни уредници православних и римокатоличких црквених медија. Разговарало се о духовном, историјском, и културном значају Миланског едикта и о улоги црквених медија у обележавању предстојећег јубилеја.

Присутнима се прво обратио Патријарх Иринеј, изразивши задовољство што су представници обеју цркава присутни на семинару. Свјатјеђи је затим говорио о значају Миланског едикта. „Доношење Миланског едикта је велики догађај и тиче се свих цркава. Зато је моја жеља била одувек, да на том великому јубилеју буду највиши представници свих цркава. Како ће бити видећемо, то би био један велики, крупан датум, велики јубилеј, који би скренуо пажњу читавог света на тај догађај“. Патријарх је затим своју пажњу усмерио на историјску позадину Миланског едикта, јер су, захваљујући том документу, заустављени прогони, мучења и убијање хришћана, као

и отимање и паљење њихове имовине. Зато Свјатјеђи сматра да овај јубилеј треба прославити на највеличанственији начин. Планирано је да у Нишу буде централна прослава јер је ту рођен свети цар Константин. И у осталим градовима, за које се везује име поменутог владара, биће сличних приредби. Патријарх зато истиче важност одржавања дијалога представника различитих цркава. „По мени, то би требала да буде једна изузетна прилика да представници цркава седну за један сто после много времена и да као људи и као црквени великородостојници разговарају о многим проблемима који постоје у нашим црквама, да виде шта није било добро у прошlostи, шта није добро у садашњости, те да тако пласирају пут за нашу хришћанску будућност, пут који је веома ризичан. Ми идемо у једно време које нам није наклоњено, у време отуђено од цркве, од духа и од духовности“. Свјатјеђи је такође мишљења да ће припремање славља поводом 1700 година од доношења Миланског едикта бити одлична прилика да се утврди колико су црква и црквени медији дорасли том задатку. Патријарх је изразио жељу и спремност да чује предлоге и сугестије везане за прославу Миланског едикта као и улогу црквених медија у томе.

Присутне су поздравили и на исту тему говорили и : београдски Надбискуп Г. Станислав Хочевар, у име Римокатоличке цркве, у име организатора скупа презвитељ Вукашин Ми-

лићевић главни и одговорни уредник радија „Слово љубве“, а Јелена Јабланов Максимовић у име покровитеља.

У радном делу семинара, Владика Иринеј је говорио о могућим идејама како да црквени медији најаве и прате овај значајан догађај, и на тај начин га приближе не само верницима. Велики удео у томе имаће и световни медији, ако им се правилно презентира значај предстојећег догађаја, нагласио је између остalog Владика. Неопходно је да црквени медији заједнички делују где год је то могуће, да размењују искуства и да се међусобно подржавају. „Мислим да наша пажња треба да буде усредређена на сва три медија, посебно на интернет који данас постаје глобални медиј и полако баца у засенак остале... Понекад то има добру, а понекад веома лошу страну, јер поједине опскурне групе и појединци са својим идејама наносе огромну штету разним материјалима, који нити имају благослов цркве, нити имају било какву аутентичну богословску подлогу за своје тезе, нити признају било какав ауторитет цркве.“ Владика је још додао да те групе дају себи за право да тумаче хришћанство и да упорно врше своју пропаганду. Управо зато је важна сарадња свих традиционалних цркава на организовању овог јубилеја.

„Ја мислим да данас, у овом разговору, треба постићи првенствено практичан договор како треба да тече у духу узајамне солидарности, узајамне подршке и сарадње (communio et progressio – заједништво у

различитости) медијска припрема хришћанских цркава, пре свега Православне као већинске на овим просторима, и Римокатоличке, друге по значају и величини у Србији, али наврно не искључујући сарадњу свих осталих цркава реформације, па у одређеној мери и на одређени начин и јеврејске и исламске заједнице. Јер и за њих је Милански едикт занимљив са неког друкчијег аспекта него што је са нашег, али у сваком случају, не треба ни њих оставити изван спектра наших медијских могућности". Да би и обични људи схватили важност овог догађаја, Епископ Иринеј сматра да црквени медији могу систематски да говоре о овој теми, на пример у виду сталних рубрика. „Сматрам да у штампаним медијима и на радио програмима треба ову тему редовно неговати и кроз њу провлачiti многе основне идеје, на пример, право на верску слободу, јер нама се директно и грубо осправља верска слобода". Владика сматра да је питање верске слободе од примарне важности и за Милански едикт и да је неопходно укључити, не само теологе, него и друге научнике и уметнике који најдобронамерније могу да помогну. „Предлажем да се постигне договор да сви медији, који раде у оквиру цркава и по благослову надлежних црквених власти, почну са системским неговањем ове теме и читавог спектра тема, које из тога произилазе, да све оно што је квалитетно једни другима радо уступамо, што једни од других затражимо.

У том медијском деловању може се предвидети један део који би предвиђао заједничко наступање где год је то могуће". Владика бачки Иринеј је на крају свог излагања истакао значај континуитета у медијској присутности теме, узајамности, размене духовних добара и заједничког наступања, који су главни кораци које треба предузети при обележавању 1700 година Миланског едикта.

У Нишу се већ одржао семинар посвећен предстојећем јубилеју. Он је био локалног карактера. У близкој будућности припрема се и конференција европског, а 2013. године и скуп универзалног значаја. Радио „Слово љубаве", у сарадњи са Хришћанским културним центром, медијски ће пропратити изложбу која ће у целости бити посвећена лицу и делу Св. цара Константина. У плану је да та изложба обиђе више европских градова. Научни скупови, симпозијуми и разне друге манифестације такође ће се одржавати у континуитету.

Београдски Надбискуп Г. Станислав Хочевар је говорећи како се Римокатоличка црква припрема за предстојећи јубилеј, нагласио да је то велики процес и идеална прилика да се истинске хришћанске и јеванђеоске вредности реализују. „Зато ми гледамо на ово славље као на један велики процес преображавања да бисмо га схватили и здраво усмерава-

ли" – рекао је београдски Надбискуп, а затим је набројао циљеве предстојећег славља. „Исплати се нешто славити уколико имамо јасне циљеве и мислим да би то била четири главна циља. По нашем мишљењу, то је дијалог који је у Богу самом, у Пресветој Тројици, различитост, јединство и заједништво. Друго – слобода, као што је Владика Иринеј то нагласио, слободу на различите начине конкретизовати. Данашњи човек највише жуди за слободом. Трећи наш циљ је управо да бисмо живели свој идентитет. Дијалог не уништава, и не сме да уништава идентитет... Дијалог помаже сваком да јаче живи оно што јест. Само у сусрету можемо стварно напредовати у идентитету. И четврто, наш циљ у самом слављењу управо би било сведочење, сведочење Исуса Христа Спаситеља, сведочење слобода, сведочење здравог идентитета. Без сведочења, мислим да данас не можемо постићи те велике циљеве било за Европу, било за читав свет" – нагласио је Надбискуп Хочевар. Београдска Надбискупија је на симболичан начин отпочела припреме за јубилеј тако што је направила лого под називом „За слободу ослобођени!“. У питању је цитат из Псалтице апостола Павла Галатима. Надбискуп се такође сложио да је потребно отворити нове могућности и да је неопходно да православна и римокатоличка црква више разговарају о крупним питањима.

Прослава празника Преподобне мати Параксеве

Хиљаде ходочасника у Јашију

Двеста хиљада ходочасника поклонило се моштима Свете Петке на платоу испред катедралне митрополијске цркве у румунском граду Јашију

И ове године 14. октобра, када се празник Преподобне мати Параксеве прославља по новом календару, у румунском граду Јаши се окупило више хиљада ходочасника из читавог света како би се поклонили моштима ове велике Светитељке.

Треба истаћи да су њене мошти пет дана пред сам празник биле изложене под балдахин прелепо украшен цветним аранжманима који се налази на платоу испред саме катедралне митрополијске цркве.

Од тренутка када су у литији мошти постављене, народ је формирао ред који се није смањивао до 16. октобра, када су мошти Преподобне поново враћене у катедралу. Према последњим статистичким подацима, поклонило се близу две стотине хиљада људи који су у реду чекали дан и ноћ.

Народ је мирно молитвено стајао, чекајући и по десет сати на ред да се поклони. Житељи града Јаши, водећи бригу о ходочасницима трудили су се да олакшају стајање у реду у хладним јесењим ноћима тако што су свакоме приуштили шољу топлога чаја, кафе или пак нешто од хране.

Будући да је овде дугогодишња традиција да се у дане празника поред моштију Свете Петке доносе и мошти других светитеља из других земаља, ове године су клир и верни народ имали прилику да се поклоне и земним остатцима Светога Поликарпа, Епископа смирског чије је мошти на поклоњење донео Његово Високопреосвештенство Митрополит Јеротеј Влахос из Грчке.

На сам празник, 14. октобра, Његово Високопреосвештенство Митрополит Молдове и Буковине Теофан служио је Свету Архијерејску Литургију уз саслужење више јерарха, не само из Румунске него и из Грчке, Бугарске и Српске Православне Цркве.

Српску Цркву је ове године представљао Његово Преосвештенство Господин Митрофан, Епископ источноамерички који је током петодневне посете овој Митрополији имао прилику да се поклони и великим светињама ове Митрополије, манастирима Њамц, Сихастија, Секу, Варатек, Агапију... као и да учествује у свечаностима поводом овога свенародног празника. Будући да је Владика Митрофан пре тридесет и шест година дипломирао на Теолошком факултету у Букурешту, имао је радост да се сусретне и са својим колегама са факултета са којима се више од три деценије није видео.

У својој беседи на завршетку Свете Литургије, Митрополит Теофан је исказао своју захвалност Епископу Митрофана на учешћу у прослави празника Свете Петке истичући љубав и жарку веру српског народа према вољеној заштитници.

Празновање које је почело 11. октобра изношењем Светих моштију на плато испред Саборне цркве, свакодневним свеноћним бденијем и Светим Архијерејским Литургијама, завршило се у недељу 16. октобра свечаним уношењем моштију у свети храм, на место где су изложене током целе године.

јеромонах Клеоћа, докторант Теолошког факултета
„др Димитрије Станилоаје“, град Јаши

У јединој српској светињи на афричком континенту

Величанствена прослава

Једини српски православни храм на афричком континенту, свечано је прославио 33 године свог постојања. Тим поводом и поводом храмовне славе Св. апостола Томе, а са благословима Патријарха Александријског Г. Теодора и српског Г. Иринеја, у периоду од 21. до 25. октобра, Његово Преосвештенство Епископ сремски Г. Василије, налазио се у званичној посети СПЦО „Свети Сава“ у Јоханесбургу. Владика Василије је као члан Светог Архијерејског Синода СПЦ својом посетом донео велики духовни благослов Србима у Африци и учинио изузетну част овој удаљеној српској парохији која се налази у Јужној Африци.

У петак 21. октобра, после свечаног дочека Владике Василија, у Храму Св. Апостола Томе, уследила је заједничка молитва и одслужена је доксологија. Владика Василије је исказао своју неизмерну радост и благодарност и упутио поруку и очински савет свима да је Црква наша права Мајка која нас држи у свом топлом крилу и окупља своја чеда расута по целом свету и брине се о њима, па тако сваке године српски епископ долази у посету овој удаљеној српској парохији. „Многа велика царства и силе овога света су долазиле и одлазиле, појављивале се и нестајале, а наша Света Црква је неодступно и увек са својом децом и до kraja овога света ће остати уз свој народ у отаџбини и у расејању и у добру и у злу“.

У суботу, 22. октобра, на свечаном вечерњем богослужењу, поред Владике Василија, служило је још седам свештеника: представник Румунске Патријаршије отац Василе, Архимандрит Пантелејмон, отац Илија Грк, Африканци: Серафим, Атанасије, Фрументије и Стивен. Прислуживали су у олтару браћа Хризостом, Никон и Марко. Био је то свеправославни молитвени и свечани скуп. У једном храму заједно – Срби, Јужноафриканци, Румуни, Африканци из Кеније, Конга, Зимбабве...

У недељу, на свечаној празничној Архијерејској Литургији служили су: Архиепископ Дамаскин, Епископ Василије, свештеници Даниел (Московска Патријаршија), Василе (Румунска Патријаршија), Пантелејмон, Фрументије, Георгије и архијакон Дамаскин. Током Литургије храм се до последњег места испунио верним народом. После литије и благосиљања славског колача и жита, испред храма Св. апостола Томе, Њихова Преосвештенства Господи Епископи су упутили поруке мира, љубави, слоге и духовности, саветујући верни народ да се окупља око светог храма и на Светим Литургијама и да добдим примером своју децу васпитавају и уче Православљу.

Владика Василије је заблагодарио на благословима Патријарха Александријског Г. Теодора II и Архиепископа Дамаскина, коме је овом приликом свечано уручио поклон: Архијерејску Панагију – дар Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја.

Током ове петодневне посете, Владику Василију је на свечани пријем у своју резиденцију позвао и Архиепископ Јоханесбурга и Преторије Г. Дамаскин. У срдочном сусрету и разговору, истакнуте су најближије везе између Александријске и Српске Патријаршије које се огледају и показују управо кроз српску парохију у Јоханесбургу.

Владика Василије је посетио и манастир који је основао покој-

ни отац Никодим. Одслужен је парастос за покој душу овог српског мисионара и подвижника, а затим је освештан и нови виноград који су засадили монаси. Владика је био на ручку и у резиденцији српског амбасадора г. Вујичића, као и у посети школи Светог Атанасија у Тембиси где је приређен свечани дочек.

Најискреније се захваљујемо свим нашим драгим парохијанима (чија су многобројна имена Богу позната) који су учествовали, помогли и присуствовали овој тродневној величанственој духовној прослави. Нека Господ Бог узврати сваким истинским добрим њима, њиховим породицама и свим православним Србима који живе у Африци.

Свети апостоле Томо моли Бога за нас! Многаја љета нашем Владици Василију и срећна слава свим Србима на афричком континенту!

Чланови црквеног Одбора
из Јоханесбурга

ПОВОДОМ НОВИХ КЊИГА У ПРВОМ КОЛУ САБРАНИХ ДЕЛА ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

Разговори са Патријархом Павлом

и прошојеј-стиврофор гр Владимира Вукашиновић

У овим разговорима вођеним у тешким временима криза и ратова, одјекује,
као *лас вайијућеј у јустињи*, архијераска реч Патријарха Павла,
реч пуна пророчке слободе и храбрости.

Две књиге *Иншеројуј* Патријарха Павла – Том I (1990-1996) и Том II (1997-2003) појављују се као трећа и четврта књига Првога кола његових Сабраних дела. Духовни профил и портрет блаженопочившег Патријарха који су књиге ових Сабраних дела до сада започеле да опртавају и граде његовим беседама и богослужбеним упутствима, овде се допуњују и продубљују.

Ове књиге за разлику од Патријарховог класичног богословског опуса – теолошких студија, есеја, одговора и беседа, пружају увид у још једну, веома важну димензију Патријархове јавне речи и друштвеног дела, која на другим местима није тако јасно истакнута – у његову политичку и црквенополитичку активност, тачније службу Цркви и народу.

Знајући колика је улога Патријархове политичке трезвности, озбиљности, храбрости и поштења била у временима која су за нама, како док су се до гађаји одвијали тако и када се о њима просуђивало, и какво је поштовање, вољно или невољно, она изазивала, мишљења смо да ће у временима која долазе она још више добијати на значају. Патријарх Павле, поступајући и говорећи у складу са својим најдубљим унутрашњим уверењима и поривима ствара и пружа кристално јасне обрасце чисте јеванђелске јавне и одговорне друштвено-политичке речи, савршено ослобођене сваковрсне реалполитике.

Од првог интервјуја који је дао за новине Српске Патријаршије „Православље“ након избора за 44. поглавара Српске Православне Цркве па све до његовог последњег обраћања јавно-

сти, кроз одговоре Патријарха Павла, без обзира на то ко, како, када и зашто га је нешто питало увек и у крајњој инстанци проговора Јеванђеље – реч истине, спасења (Еф 1,13) и благодати Божије (Дап 20,24) коју њен митроносни благовесник никада не приступаје да смести у људске и само људске – ма како се они могли назвати и у какве хаљине оденути – оквире. Зато његова реч са страница ове књиге покаткад одјекује попут оштргот слова из капернаумске синагоге, слова које је имало да издржи терет приговора једног дела његових савременика и сународника: *Ово је јеремија беседа. Ко је може слушати?* (Јн 6,60).

У овим разговорима вођеним у тешким временима политичких криза и ратова, у временима у којима се распадала бивша Југославија млевена спољашњим притисцима и раскидана унутрашњим трвењима, у временима у којима су на велике животне стварности и суштинске теме људског постојања умелe да падну и сенке лажи и лицемерја, скривених и нескривених интереса, одјекује, као *лас вайијућеј у јустињи*, архијераска реч Патријарха Павла, реч пуна пророчке слободе и храбрости.

У временима када није било лако очувати високе идеале речи Божије, тачније речено – радикалну новину Новога Завета по којој пред Богом више нема Јudeјца ни Јелина (Гал 3,28) Свјатејши је непоколебљиво сведочио и опомињао да грех и врлина не мају националне предзнаке и да не постоји нити један циљ који би могао да оправда и озакони неправедна и безакона средства која су довела до

њега – понављајући неуморно да је *боље бити мршав човек него живи нечовек*. Он при томе никада није сметао са ума нити брисао из срца чињеницу да је духовни наследник и прејемник великих српских патријараха, попут Макарија Соколовића и Арсенија III Црнојевића, отац и родитељ свога народа, коме је са великим и неуморном љубављу и ревношћу служио. И ову здраву могућност усклађивања ова два, наизглед неускладива приступа, Патријарх је првео из јеванђелског извора који је следио а и сам много пута благовестио – *да и ово треба чинити и оно не остављати* (Мт 23,23).

Захваљујући томе овај је Свјатејши крманош успео да у смутним временима децензија које су за нама, брод Српске Цркве проведе неокрњен крај разјапљених ралja Сциле и Харибде опречних политичких опредељења и мишљења и различитих виђења будућности српског народа, које су прогутале неке друге, мање савесне и одговорне, мање отпорне на изазове и опсене овога света, припаднике нашег, и не само нашег, народа.

У временима када крв узвари и заслепи и најсуздржаније очи, трезве ноумни српски Архијерас никада није губио из вида да је немогуће сазнати истину, уколико се не чује и друга страна. *Будите кадри да саљете целу истину подсећајо је он онда* када је то у ушима појединача скоро јеретички звучало. Никада му није досадило да понавља да се мора по сваку цену чувати једностраности и полуистина. Био је оличење интелектуалног поштења када је тврдио *да је свака генерализација, пре свега, један*

неморални ћеси! О свему томе убедљиво говоре његови интервјуи.

На страницама ових књига упознајемо Патријарха Павла као истинског човека дијалога који је увек спреман да и о разлозима своје вере али и интересима свога народа разговара са свима – непосредно се укључује у интеррелигијски дијалог са исламом и међуконфесионалне сусрете са представницима других хришћанских Цркава.

Патријарх, при томе, уза сву своју отвореност није човек јефтиних компромиса неспреман да ствари назове њиховим правим именима и да укаже на одређене озбиљне препреке у дијалогу, као што је, на пример, питање унијата у међуконфесионалном сусрету Римокатоличке и Православне Цркве.

Он као прави Архијереј покушава да, заједно са другим архијерејима наше Цркве, лечи њене најдубље ране – расколе. Ове књиге остављају драгоцену сведочанства како се у томе негде успело, а другде, пак још увек није. Оне нам казују и о томе како је до појаве раскола долазило, који су фактори томе допринели као што показују и специфичну политичку генезу новоформираних верских заједница у региону које претендују на придев православни у својим називима и наступима.

Овде вала додати и Патријархово хвале вредну спремност да никада не бежи од поједињих пастирских и духовних тема – ма како оне на први

поглед незгодне могле бити – нити да их почаствује тишином – што све покazuје једну од основних црта његове теологије: пастирску бригу за добробит словеснога стада. Он говори о глобализацији и судбинама малих народа у новом свету; биотеичким питањима ином моралу; здравој равноправности полова која је за њега аксиоматска (при томе отишавши толико далеко да изјављује да законике полне неравноправности писане рукама патријархалних друштава он не признаје!).

Овај велики молитвеник и литург, код кога су се на известан начин, избрисале границе Библије, Литургије и свакодневице, у својим одговорима спонтано проговора, поред речи Светог Писма и речима молитава које је сваког јутра приносио Троједином Богу збој свеја и за све. Тако видимо како је овај богољики и богоподобни Архијереј и сам постао неуморан у штапићењу удовица и заштитници сирочади (Intercessio, BAS). Овај његов социјални програм, харитативни план, који је, као и све друго уосталом, прво проповедао немим а свегласним говором свога примера па потом остављао о томе и писне односно изговорене трагове и сведочанства пратимо и сагледавамо на страницама ових књига.

Будуће генерације истраживача живота патријарха Павла и његовог времена ове разговоре, моћи ће да користе као историјске изворе првога реда како за његову биографију тако и за црквене и политичке догађаје у којима је учествовао. Својом честитошћу и јеванђелском отвореношћу, он о свему говори отворено и директно без увиђања и тактичких преструктуирања исказа. Због тога је његово сведочење од посебног значаја.

У овим разговорима Патријарх врши и својеврсну демитологизацију сопствене личности – односно једног аспекта њене популаристичке интерпретације, покушавајући да развеже фокусирање јавности на одређене облике његовог понашања, попут вођње градским превозом. Мислимо да ове две књиге треба да укажу на друге много важније аспекте његове личности и трајније последице његових дела од оних које су, не само, у последње време избиле у први план и стекле пажњу јавности.

Такође су вредна посебне пажње Патријархова запажања о Косову и

Метохији. Као човек који је велики део свог живота и пастирске службе провео на том тлу и добро се упознао не само са историјом него и савременим духовним стањем на Косову, он оставља драгоцену сведочанства о генези косовског проблема, о спољашњим и унутрашњим притисцима којима су Срби бивали излагани током деценија али и њиховој сопственој одговорности за стање у које су доведени. Патријарх нас све, а поготово оне који данас живе на Косову и Метохији храбри да треба устрајати у борби за своја елементарна људска права – на људски и хришћански начин. Поучен примерима из не тако давне прошлости, када су након вишевековног ропства Срби дочекали слободу на целој територији јужне Србије, па и на Косову, он понавља старо српско-косовско предање о(п) станка у својој отаџбини у најтежим временима: *Ништа није изгубљено док не буде изгубљено!*

Патријархови разговори и интервјуи које овде објављујемо преузети су, највећим делом, из различитих *штампаних медија* – часописа, магазина и новина. Без обзира на то како и колико су прецизно и савесно приређивачи ових издања прегледали црквену и другу штампу тога времена у којој су се могли појављивати Патријархови интервјуи да се претпоставити да им је понешто и промакло. Стога ћemo бити захвални сваком читаоцу који нам скрене пажњу на овде необјављене, а постојеће текстове. Ове књиге, осим у минималном – у њима наведеном броју, треба знати, не обухватају Патријархове интервјуе вођене на електронским медијима. Они се сада сабирају, прекуцавају и припремају за Друго коло Сабраних дела. У том колу ће, такође и ако Бог дâ, бити објављени и разговори вођени у последњих шест година Патријарховог живота 2004-2009.

Дакле, да резимирамо: смишао сабирања и објављивања духовне и богословске заоставштине Патријарха Павла огледа се и у томе да његову истински отаčku и библијском сольј обесмрћену, увек савремену и актуелну, поуку и поруку приближи и онима који је нису могли лично чути. Да и до њих допре тихи глас пророка и неуморног сведока Речи Божије чије пастирство, како то код људи његовога кова увек и бива, не престаје смрђу.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Дарови Духа Светога

гр Предраг Драгутиновић

У Првој Посланици Коринћанима, у дванаестој глави, апостол Павле јовори о различитим даровима које Свети Дух раздаје члановима Цркве. На којим еклесијолошким принципима апостол Павле темељи своја излагања у 1Кор 12?

У 12. глави Прве Посланице Коринћанима могу се различавати три тематске целине у којима апостол излаже своје виђење пројаве духовних дарова, као јединства и различитости у Цркви. Први део је 1Кор 12,1-3 (увод), други 12,4-11 (јединство дарова Духа) и трећи 12,12-31 (јединство у различитости).

Увод у тематику (12,12-31)

У 1Кор 12,1-3 апостол Павле уводи своје читаоце у општу тему коју намерава да обради: „А о духовним даровима, браћо, нећу да не знате“ (ст. 1). За даљи ток мисли апостола важно је обратити пажњу на ст. 3 у коме он постулира улогу Светога Духа у животима верника: „И нико не може рећи: Господ је Исус, осим Духом Светим.“ Само Дух Свети је дакле тај који вернике узводи ка исповедању Христа као Господа. Други важан момент је да исповедање Христа за Господа Духом Светим није само лична, приватна ствар појединца, већ се тиче целокупне заједнице и њеног јединства. На тај начин је постављен први принцип:

на сабрању хришћана Свети Дух чини да сви буду једно, једнодушно исповедајући Христа као Господа.

Јединство дарова Духа (12,4 -11)

У 1Кор 12,4-11 доминира тематика Светог Духа: „Различити су дарови, али је Дух исти“ (ст. 4). Апостол овде развија ранохришћанску пневматологију. Дух дарује разне и различите дарове, истовремено омогућавајући да сви они буду јединствени, пошто је Он њихов извор и гарант њиховог јединства. Различитост и јединство главне су карактеристике хришћанској сабрања у Духу Светом. У оквиру ових излагања немогуће је превидети извесну тријадолошку димензију апостолове еклесиологије, што се нарочито види у 12,4-6: „Различити су дарови, али је Дух исти и различите су службе, али је Господ исти и различита су дејства, али је исти Бог који дејствује све у свима.“ У ст. 4 Дух је тај који раздаје дарове, док у ст. 6 Бог је тај који дејствује. „Дарове“ Духа и „дејства“ Божија тешко је различавати. Свети Јован Златоуст каже: „Они се разликују по називу, али су у суштини исти.“ Исти свети отац наведене стихове тумачи тријадолошки

чиме се даровима даје тријадолошка димензија: јединство извора из којег потичу и различитост у дејствима.

После ове тријадолошке утемељености јединства дарова апостол Павле се посвећује њиховој различитости. То је тема која доминира у 12-14 глави Посланице. Богатство духовних дарова апостол демонстрира у три каталога:

1) 12,8-10: „реч мудрости, реч знања, вера, дар исцељења, чињење чуда, пророштво, различавање духовна, различити језици, тумачења језика“ и 12,28-30: „апостоли, пророци, учитељи, чудотворци, дарови исцељења, помагање, управљање, различити језици.“

2) 13,1-2: „језици, пророштва, знање, вера, несебичност, мучеништво“, као и ст. 8: „пророштва, језици, знање.“

3) 14, 6 и 26-27: „псалам, поука, језик, откровење, тумачење.“

Кatalog духовних дарова налазимо и у Рим 12,3-8. Многи ту наведени дарови поклапају се са онима из 1Кор Поређење наведених дарова до води до следећих увида:

А) Дарови и њихово практиковање на црквеним сабрањима нису били карактеристични само за заједницу у Коринту, већ и за остале црквене заједнице раног хришћанства. Тако се може рећи да све оно што апостол наводи у 1Кор важи за општа теолошка убеђења, важећа за све заједнице. По апостолу Павлу свака заједница први свој живот из Светог Духа који је без разлике у сваком члану Цркве (1Кор 12,11: „А све ово чини један и исти Дух, делећи свакоме понаособ како хоће“) на корист (ст. 7: „Но свакоме се даје пројава Духа на корист“) која није само појединачна, индивидуална корист, већ на корист заједници Цркве.

Б) Главна карактеристика каталога духовних дарова је мноштвеност, као и недостатак неког критеријума који би их класификовao по важности и значају за црквени живот. Из наведених каталога се takoђe јасно види да духовни дарови покривају разне сфере црквеног живота (богослужење, поука, пророштво итд.). Апостол Павле дарове не наводи систематски, нити их рангира. Њему је пре свега стало да укаже на изобиље духовних дарова као дар једнога Духа и богатство црквеног живота. Готово ритмично набрајање дарова наглашава њихову партикуларност и рас прострањеност у свим члановима заједнице, а не концентрисаност у једној „духовној“ личности.

Јединство у различитости (12,12-31)

Идеја јединства у различитости дарова тема је трећег дела. Да би описао ово фундаментално теолошко убеђење апостол користи, из грчко-римског познату, метафору тела. Као што се тело састоји из много удова од којих сваки има своју јединствену и незаменљиву функцију која је неопходна за живот тела као целине, тако и чланови Цркве, сваки са својим духовним даровима чине Тело Христово. Сходно томе, њихови дарови функционишу комплементарно – надопуњују једни друге – доприносећи тако расту Цркве као Тела Христовог. Метафора тела и химна љубави у гл. 13 у којој се љу-

Педесетница, минијатура, Бертолдски мисал (из око 1215-1217. г.), чува се у Њујорку, у Моргановој библиотеци (MS M. 710, fol. 64f)

Дух дарује разне и различите дарове, истовремено омогућавајући да сви они буду јединствени, пошто је Он њихов извор и гарант њиховог јединства. Различитост и јединство главне су карактеристике хришћанског сабрања у Духу Светом.

бав јасно постулира као „узвишенији пут“ (1Кор 12,31) указују на један нови критеријум по коме се мери дарови, наиме по томе у којој мери доприносе изградњи Цркве као Тела Христовог. Положај метафоре тела у тексту је индикативан: она се налази уоквирена са два каталога дарова (ст. 4-11/28-31). Још у ст. 4 апостол је својим читаоцима поручио да се мноштво дарова даје „на корист“ заједнице (уп. такође 8,7-11; 10,23).

Из свега наведеног може се извучи закључак да су по апостолу Павлу дарови појединца у оквиру заједнице, дарови Светога Духа и да је исти тај Дух гарант јединства појединачних дарова. Дарови се препознају као дарови само ако су црквено утемељени, односно ако од њихове пројаве „корист“ има Црква као Тело Христово, као јединство у различитости.

Старозаветни великани вере

Вера као благослов будућности

– први део –

Јован Блајовић

Вером је Исаак благословио Јакова и Исава
у погледу будућих ствари.

Јеврејима 11,20

Обимну рекапитулацију и егзистенцијално тумачење историје праотаца Израила, писац Химене вере завршава у три реченице. Оне сажимају период дуг око 150 година. То је приближно библијском схватању о трајању три генерације, а одговара спомену три личности које су кључни представници тих генерација. Прва од њих је Исаак.

Чудно је што библијски писац, разматрајући историју праотаца Израила посвећује несразмерно много места праоцу Аврааму и његовом добу (11,8-19) у односу на све представнике те историје који су дошли после њега (11,20-22). Не треба, ипак, заборавити да су потомци праоца Авраама, већ у првом осврту на овај део библијске историје, препознати као сунаследни-

У нарацији о Исааку тема благослова је доминантна. Она се експлицитно наставља у пог. 26. Понавља се обећање Јахвеа дато Аврааму (Пост 26,2-5 уп. 12,1-3) и на њему се инсистира. У поглављима о Аврааму централни мотиви везани су за његовог сина. Исти је случај и кад су у питању приповести о Исааку (Пост 25,19-35 [Пост 25,22-34]). Његови синови су виђени као део испуњења Божијих обећања. Оно што је Јахве започео са Авраамом наставља се са Исааком, и то управо због оца његовог Авраама (Пост 26,3.5.24.28 уп. 21,22; 28,15.20; 31,3.5.42; 35,3). Тема благослова постаје изнова средишња у 27. пог. (Пост 27,4.7.10.12.19.23.25.27.29-38.41). Нарочито се наглашава да Исаак заиста (пре)носи благослов Јахвеа дат његовом оцу Аврааму (Пост 26, 29 уп. 12,2-3).

ци божанских обећања која су добили саучесници његове, пре свега, есхатолошке вере (11,8-10.13-16).

Нагласак је на чињеници да су они у тренутку када су осетили приближавање смрти благословили потомке преневши на њих божанска обећања. Тако се показује да су они, чак и кад су умирали, гледали напред у испуњење обећања. Последња три примера вере из периода праотаца, заправо, илуструју перспективу која је програмски представљена у Јевр 11,13. Ови примери сажето приказују да су праоци, иако нису искусили остварење обећања, очима вере видели његово остварење у будућности *и оздрављеши ћа из галека*.

Попут Авраама они поседују визионарску перспективу. Она се протеже, преко граница њиховог живота, у будућност загарантовану божанским обећањем. Есхатолошки карактер њихове вере писац Посланице узима као основни мотив који обележава оно што жели да каже о њима. То се најнепосредније види у речима којима се говори о Исааку који је *вером благословио Јакова, у употреби будућих ствари* (Јевр 11,20). Одсуство члана испред речи *будућност* у оригиналном тексту сугерише да Исаакова вера није била изражена у односу на познату будућност него у односу на будућност која још није виђена (11,16).

Нарација Постања о Исааку је, када се упореди са деловима који говоре о Аврааму или Јакову и његовим синовима, доста сиромашна. То, међутим, не значи да је он беззначајан лик који се ничим не истиче, напротив. Нарација Постања приказује Исаака који следи свештене стопе свог оца Авраама. Он

подиже жртвеник у Вирсавеји, где је раније свештенослужио Авраам. Поменута локација је као култно место, очигледно, била веома значајна за Исаака. (Пост 26:24-26). Исааково свештенослужење било је природан наставак Авраамовог свештенослужења. Његов живот је у сенци живота његових сродника, али је он и повезује међусобно. Присутан је кључним тренуцима овог дела библијске нарације. Међу описаним догађајима се истиче *моријско искушење Авраама*, које је било, ништа мање, и кушање младог Исаака. Значајно је приметити да предање о Исааковом везивању на Морији (тзв. *акведах*), у верзији коју нам преноси Клим сведочи да *Исаак са првим знанијем о будућносћи дратовљено је вођен као жртва* (31,3).

Преломни моменат којим Јаков не повратно избија у први план повезан је, такође, са Исааком који га благосиља. Исаакова спремност да Јакову додели *благослов Авраама* (28,1-4) показатељ је његове вере. Она се састојала у томе што је учинио оно што би, посматрано из људске перспективе, представљало опасност по испуњење обећања – нарушио је природан по-

Древна друштва, нарочито у области библијског Оријента, веома су водила рачуна о генеалошкој хијерархији. Старији синови су имали предност над млађом браћом. Првенцаје наслеђивао већи део имања (понекада 10% више, а понекад и 2/3 укупног иметка). Првенец је био и носилац очевог благослова. То је подразумевало да добија лидерско место у породици, односно да ће бити господар браћи својој.

Исаак благосиља свог сина Јакова, док је првенац Исај улову - мозаик из 12. века, катедрала у Монреалу, Сицилија

редак, млађег сина Јакова је претпоставио старијем. То је било дело вере.

Постоје два момента која су могућа база за наведене речи из Посланице. Први од њих је повезан са нарацијом о превари којом је Јаков добио очев благослов (Пост 27). Други текст открива да је Исаак, нешто доцније, разумео да је благосиљање Јакова у складу са Божијим плановима, и изнова га благосиља препознајући у њему наследника обећања која је Бог дао Аврааму (Пост 28:3.4). То се десило пре Јаковљевог пута из Ханана у Харан. Вероватно је да се у Посланици подразумева друго благосиљање Јакова.

Нисмо сигурни како се благосиљање вршило, али је највероватније то била једноставна радња полагања руку на главу оног који се благосиља уз изговарање речи благослова које су биле неопозиве. Формула благослова је вероватно представљала модификацију стандардних модела оновремених благослова првенаца. Садржала је: 1) господарску улогу у породици и 2) месијанско наслеђе. У конкретном случају нагласак благослова био је на наслеђивању Авраамовских обећања. То нас подсећа на разумевање благослова као централне теме у нарацији о праоцима.

Култна атмосфера се додатно појачава указивањем на обед повезан са благосиљањем који је укључивао јаре (ст. 9), хлеб (ст. 17) и вино (ст. 25). Све

ове врсте хране биле су жртвени прилози. Богослужбени обед благослава Исааковог, тако постаје праслика богослужбеног обеда Царства небеског и вечере свадбе Јагњетове када ће *многи са Истока и Запада доћи и сестри за ѕрђезу са Авраамом и Исааком* (Мт 8,11 уп. 21,43; Лк 14,15). Није, стога, чудно што Исааково благосиљање Јакова, за аутора Посланице дакле, има нарочит литургијско-богословски смисао. Њега препознају и богослужбени и литургијски текстови Цркве када о Исааку говоре као о *и побожном и blaženstivom; sime obećaњa, služi Božijem i prijateljem Gospodnjim*. Чланови богослужбеног сабрања моле Бога да буде *primljenovo ovo prinošenje kao prinošenje Isaaka*.

Веома значајан есхатолошки аспект препознаје и аутор *Химне вере*. Он сведочи о есхатолошком карактеру Исаакове вере којом је праотац био загледан у *будуће ствари*. Аутор, међутим, истиче да Исаакова оријентација ка будућности није била одустајање од садашњости, напротив. Она је конкретан израз добијала у садашњости и то кроз богослужбене радње које је праотац вршио. Ова синтеза есхатологије и историје у богослужењу је карактеристика коју аутор Посланице препознаје и код друге две личности о којима говори у наставку.

Поменута синтеза је образац на који он позива и првобитне читаоце своје Посланице. Они су се налазили

у тешким околностима, а њихов живот се налазио у преломном периоду, пре свега у контексту напуштања старозаветних пракси и уверења при прихватању хришћанског разумевања вере. Пример Исаака им је говорио да тај својеврсни скок не треба да доживе као одустајање од богатог наслеђа, већ као његово потпуно реализација. Да би то могли да постигну, њихов поглед је, попут Исааковог, морао да буде загледан у *будуће ствари*, у есхатон, али су тај есхатон требали да конкретизују овде и сада, у богослужбеном сабрању на које их писац позива.

То је позив који прожима читаву Посланицу, и нарочиту њену *Химну вере*. Он кроз миленијуме хришћанске историје допире и до нас. Позива нас да живимо погледа упротив у есхатон и да тај есхатон предокушамо и конкретизујемо на богослужбеном сабрању где се молимо да наш принос буде прихваћен као *приношење Исаака*. Ова молитва је истовремено и подсетник на то да се од нас данас, као и некада од Исаака, захтева не само формално учешће у богослужењу, већ свецело саможртвовано и потпуно предање које је посведочио и праотац Исаак, попут својих претходника Авела, Еноха, Авраама. Такво учешће у садашњем богослужбеном (евхаристијском) обеду може да буде темељ наде за учешће у *ћарџији са Авраамом и Исааком* (Мт 8,11 уп. 21,43; Лк 14,15).

Како говорити о будућем вијеку?

Језик есхатологије

јереј Рајко Хрваћанин

Немогуће је описати истину Царства Божијег уколико не доживимо нешто од те истине. Зато језик есхатологије мора бити језик искуства.

Позната је чињеница да у библијско – отачким списима – налазимо дефинитивне описе есхатолошких тема. То показује и примјер Св. Григорија Богослова за кога је есхатологија „област питања, а не одговора, област загонетки (нагађања), а не тврдњи“ (Алфејев, И., *Живот и учење Св. Григорија Богослова*, 296). Међутим, ми „већ сада и овдје“ предокушамо Царство Божије а што се најбоље може доживјети на Св. Литургији као догађају који представља par excellence сједињење Богомизбраних људи са Вајсеслијем Христом или икону есхатолошког сабрања расутог народа Божијег око Личности Христове. Па, ипак, есхатолошка пуноћа тек треба да се оствари и због тога се увијек изнова мора поставити питање: како из историјске перспективе да говоримо о есхатологији, тачније који је то језик есхатологије? Још одређеније, како да из садашњости говоримо о будућности? Одговор на ова питања јесте један од темеља за разумјевање теолошког термина „есхатологија“ те и ми овдје указујемо на кључне тачке говора о овој теми.

Језик науке?

Пошто теологија, а самим тим и есхатологија унутар ње, у својој етическој основи има грчки термин „логос“, логично је да се запитамо: да ли је теологија, у конкретном случају есхатологија наука или нешто друго?

Постављајући ово питање окрећемо се савременом тумачењу самог појма „науке“. Ту уочавамо да су још увијек

владајући научни принципи они које је установила философија просветитељства и позитивизма и да се они темеље на рационално – критичкој јасноћи и оштрини и емпиријској заснованости принципа, тако да се све оно што се у било ком тренутку не може оправдати пред здравим разумом проглашава за заблуду. Дакле, истинито је само оно што је увијек емпиријски пројект, тј. доступно искуству.

По неким савременим богословима, уколико есхатологију схватимо као науку у мало прије наведеном смислу те ријечи онда о Есхатону као будућем догађају фактички не можемо ништа посебно ни рећи, јер: како ове научне критеријуме да примјенимо на Царство Божије као догађај који тек треба да се деси? Та примјена се чини немогућом, јер се ради о будућности а ми живимо у садашњости. Зато Христо Јанарас пише да Црква не зна ништа о есхатологији и да је „повјерење“ она ријеч која на најадекватнији начин говори о људском знању о Есхатону. То није психолошко нити „мистичко“ знање него знање које проистиче из односа и предокушамо га сваки пут када се искрено заљубимо [= у овом случају ради се о љубави према Богу и Царству Божијем]. Због наведенога грчки богослов закључује да језик Цркве није потчињен језику науке као ни нашем свакодневном језику, који је ограничен међама овог свијета. Други грчки богослов, Андреас Андреопулос есхатологију сматра за једну од најнесигурнијих аспектака теолошке мисли, зато што покушава да објасни ствари које се још увијек нису дододиле, а чак и да јесу, наш исуви-

ше ограничен језик и ум то не би могао да схвати. Апофатично „мистично ћутање“ у дјелима Св. Максима Исповједника се, закључује Андреопулос, чини најподеснијим начином од свих расправа о овој теми. За поznатог протестантског теолога Јиргена Молтмана израз „есхатологија“ је чак и погрешан. Он каже да не може постојати наука о посљедњим стварима ако под „науком“ подразумјевамо савремено поимање те ријечи. „Ако будућност доноси нешто изненађујуће ново, о томе није могуће ништа казати, а поготово ништа смислено...“, додаје Молтман (*Theologija nade*, 22-23). Он такође сматра да хришћанска теологија не може говорити о есхатологији користећи грчки термин „логос“ пошто се та ријеч, по њему, односи на стварност која је увијек присутна. Зато је тај говор могућ једино на начин ставова „наде“ и обећања будућности. Према томе, језик есхатологије, по овом теологу, никако није језик науке него језик наде или језик вјере, што је и својствено протестантској мисли.

Језик богословља?

Неколико претходних ставова могу нас навести на закључак да се есхатологија тиче далеке и магловите будућности и да она нема додирних тачака са историјом односно са људским искуством. Но, ствари не стоје тако, што видимо из тога, ако овој теми приступимо на основу хришћанској богословља.

Наиме, најчвршћи темељ или практично једина теолошка основа хришћанске есхатологије јесте Вајсеслије

Христово. У том догађају се будућност која је свима нама обећана већ остварила и кроз исти тај догађај и ми ћемо имати удио у будућем Царству Божијем. Вајарство Христово је, дакле, показало да је Исус Христос Син Божији, и да је човјек возглављен у личности Сина Божијег. Јер човјек у Христу је ослобођен смрти зато што је сједињен с Богом у личности Сина Божијег. Побједа над смрћу, пак, представља главни разлог постојања Цркве у историји или и најважнију основу говора о есхатологији јер је смрт посљедњи човјеков непријатељ (1.Кор. 15,26). Овдје је још важно нагласити да је послије Вајарства из мртвих Христос присутан у Цркви на начин да се Он показује у Евхаристији (Јн. 20,11-20, 26; 21,12-13; Лк 24,30-31 итд.) јер је Он началник Евхаристије, тј. Онај Који приноси дарове Богу Оцу и Онај Који се приноси. Према томе, Христос је неодвојив од Евхаристије као заједнице, тј. од свих оних који се причешћују Тијелом и Кrvљу Његовом. Осим тога, по учењу Светог Писма Христос је „исти јуче и данас и у вијекове“ (Јевр. 13,8) тј. није само Христос „Који јесте и Који бјеше“ него и Христос „Који долази“ (Откр. 1,8). Све ово нам говори да већ сада и овдје, додушне не у потпуности, имамо одређено искуство односа са Христом, тачније сједињења с Њим а тиме и есхатолошко искуство пошто на наведене начине те у подвигничком животу предокушамо будуће Царство Божије. Баш због тога можемо много тога рећи не само о томе ко је био Христос већ и о томе ко ће Он бити и шта ог Њега можемо очекивати (нпр. Он је наша „нада“ – Кол. 1,27) те да је будућност човјека и твари у Божијим рукама пошто је будући живот (као и бесмртност душе нпр.) gap Божији.

На основу реченога видимо да језик есхатологије није ништа друго до језик којим се служи теологија уопште. Зато се по том питању есхатологија не разликује од других теолошких тема пошто ни у њима нема научног језика, него је богословски језик конвенционалног карактера. Наиме, он није аналоган са самом Истином него само указује на њу, будући да је наш језик ограничен и није у стању да прође у сву дубину тајне Божије. Стога, само они који имају искуство Истине могу да опишу исту, опет не у потпу-

Страшни суд,
фреска из Манастира Дечани

ности, јер се ради о двије различите категорије постојања – створеној (језик) и нествореној (Истине). Па, ипак, немогуће је описати истину Царства Божијег уколико не доживимо нешто од те истине а за то је неопходно просвећење Духа Светога. Када се то деси долази се до одређенога искуства, па се исто настоји формулисати. Тако закључујемо да „познању Истине претходи искуство исте, а језичка формулација долази послиje тога“ (Пападопулос, С., *Теологија и језик*, 32) као што и тврди Св. Григорије Палама говорећи да „имена произилазе из истине, а не супротно“ (Исто). Другим ријечима, православна теологија, отуда и есхатологија, је емиријској карактера, јер се на искуству заснива и њега описује. Али, језик богословља, а тиме и есхатологије, је и језик вјере, која је есхатолошки израз – у Јевр. 11,1 вјера је дефинисана термином „ұлостасіс“ што говори да она има есхатолошки карактер јер је иста „основ свега чему се надамо“ а то значи оних ствари које ће доћи а које овог тренутка немамо пред собом. Зато се кроз вјеру „човјек окреће ка будућности, ка Есхатону. И на тај начин оне предмете који по својој природи нису подложни опажању и познању, познаје као подложне (ұфистәмән)... познању“ (Зизиулас, Ј., *Ділматиске шеме*, 88).

Како бисмо одговорили на почетно питање, на овом мјесту истичемо инсистирање Митрополита Јована Зизиуласа на томе да је Евхаристија сјећање на будућност односно на Царство

Божије (ријечи анамнезе Литургије Св. Јована Златоустог „Сјећајући се... другој и славној доласку“) које никако није психолошко него онтолошко сјећање. То сјећање на будућност је могуће ако догађајима и личностима из прошлости и садашњости онтолошки приступамо са циљем да им дамо ипостас, како не би ишчезли (због времена и смрти) и како би живјели вјечно, а што не може да се оствари стављањем тих догађаја и личности у људско памћење него преживљавањем истих у Божијем памћењу. У томе је сврха поменâ на Евхаристији, тј. субјекат помена није само човјек него и Бог и то је императив за хришћане – да нас се сјети Господ у Царству Своме. Само онај и само оно што постоји у мисли Божијој заиста постоји и постоји. Конкретније речено, наш говор о будућности мора бити заснован на ријечима Св. ап. Павла: „Памти Исуса Христа Вајарлог из мртвих“ (2Тим. 2,8). Памтили Христа значи чинити Његов спомен у Тајнама Цркве, нарочито у Евхаристији као и у подвигничком животу, јер је то једини прави лијек против заборава свега онога што је Бог учинио ради нас и што ће учинити у будућем вијеку.

Такође, неопходно је указати на присуство симболичког језика када је есхатологија у питању. С тим у вези о. Александар Шмеман је уочио да је у православној теологији увек велико присутна погрешна употреба ријечи „символ“ пошто се ова ријеч поистовјеђује са „изображењем“, са чином који нас

„подсећа“ на нешто друго, на неки до-гајај, идеју или вјеровање. Међутим, сврха символа, по Шмеману, није да изобrazава и подсећа, јер би то онда значило *одгустиво* онога што се изобра-жава, већ прије свега да *пројављује* и да *саопштава* оно што се символизује (*Наш живој у Христу - Христов же-вот у нама*, 502). Отуда, Света Литургија и друга богослужења не изобра-жавају и подсећају на Царство Божије, него га објављују и то је искључива функција истих. Да би богослужење и богословље објављивало Царство Божије, по Шмеману, језик есхатологије мора бити разумљив савременом сви-јету, јер, на крају, Црква и постоји ради спасења тог свијета. Отуда се, опет изнова, намеће потреба за преиспити-вањем језика савремене теологије када је у питању говор о Царству Божијем.

Есхатологија користи и *пророчки вид изражавања*, али та пророчанства не смијемо схватати само као некаква предсказања о будућности у смислу шта ће се десити у истој, него у смислу библијског поимања ријечи „пророк“, тј. као некога ко објављује Божију по-руку која свједочи о Божијој љубави према људском роду. Како би људи на синергичан начин одговорили на ту љубав, неки оци (нпр. Св. Јован Ле-ствичник) предлажу „сјећање на смрт“ које нам помаже да замрзимо гријех и да на исправан начин вриједнујемо ствари у садашњости и исто тако са-гледамо вриједност будућег вијека, ка којем треба да тежимо. Заједно са сјећањем на смрт, по светим оцима, неопходно је сјећање на Бога јер нам оно даје наду да ће управо Божија во-ла спасити све људе (1Тим. 2,4).

Поред свега реченога, неопходно је схватити да језик есхатологије говори о, за хришћане, несумњивим реално-стима као што су: Други Долазак Хри-стов, ваксрење мртвих, Свеопшти Суд, рај, пакао, вјечни живот итд. То су централни предмети наше вјере чије постојање свакако предокушамо већ сада у овом животу. Црква, међутим, нема увид у број спашених или отпалих пошто је то питање Свеопштег Суда и зато она треба да благо-вјести људима Христово милосрђе и човјекољубље које нас неће напустити ни послије смрти и свршетка овог сви-јета, али и да их упозори на могућност да они, и то својом слободом, не буду познати као Христови (Мт 25,12).

Језик којим Црква благовјести

Праотац Авраам у наручју држи праведнике, детаљ са композиције Страшног суда из Манастира Дечани

Царство Божије и упозорава на по-стојање пакла мора бити језик вјере, наде и љубави тј. језик богословља и зато се ни у ком случају данас не смије поновити језик средњовјековне западне, у многоме и православне, теологије која је представљала о мукама у паклу, ђаволу итд. код вјерног народа Божијег формирала страх од Божије казне како би људи на тај начин повјеровали у Бога и повиновали се гласу Цркве. Сходно православној теологији, која сматра да су слобода и љубав двије основне категорије по-стојања Св. Тројице, а тиме и човјека као иконе и подобија Божијег, тај начин мисије, а тиме и богословског језика, је апсолутно неприхватљив за Цркву. Ово показујемо примјером једнострane употребе ријечи „суд“ пошто многи под овом ријечју ауто-матски помисле на то да она значи осуду некога ради нечега. Библијски,

пак, израз *крісіс* = суд нужно не значи то тј. осуду, тако да сваки говор о ес-хатолошким категоријама, као и уоп-ште теолошким, мора бити дубоко библијски и отачки утемељен, тј. пре-дањски уколико претендује да буде и православни по своме карактеру чи-ме долазимо и до једног од најважни-јих одговора на питање какав треба да буде језик есхатологије. Сваки по-кушај да се наведеној теми приступи на основу начела супротних од ових само доводи до тога да глас Цркве о путу у вјечни живот код вјерног народа Божијег формира погрешан етос, односно искривљену побожност. Ако је за прве хришћане Есхатон пред-стављао радостан догађај, јер би то значило да ће срести Господа, наш данашњи поглед на Царство Божије никако не смије бити сентиментал-на фантазија, празнословље или пак бунцање (Лк. 24,11).

У Манастиру Светог Николаја – Соко Граду

Семинар „Улога верујућих жена у модерном друштву“

Фондација „Конрад Аденауер“ у сарадњи са Културним друштвом „Гајрет“ које делује под покровитељством Исламске заједнице Србије и Фондом „Свети Кирило и Методије“ при Хришћанском културном центру из Београда организовала је у Манастиру Светог Николаја у Соко Граду семинар на тему „Улога верујућих жена у модерном друштву“ од 14. до 16. октобра 2011. године.

Циљ скупа био је да се верујуће жене окуне и разговарају на поменуту тему, као и да размотре могућности даље сарадње и њиховог активнијег ангажмана у друштву. Размењене су идеје о томе како би верујуће жене својим примером у друштву могле видљивије посведочити љубав према другоме, који су путеви и могућности да подстакну побољшање суживота у мултиетничком и мултиконфесионалном друштву, какво је наше, и да се активније заложе за очување људског достојанства у условима драстичне секуларизације и гажења традиционалних етичких вредности. Говорило се о томе шта верујуће жене могу да учине да се основне људске вредности на којима се темељи целокупна досадашња култура и цивилизација не одбацију и не занемарују, о улози жене као „стуба породице“ и васпитача младих генерација, о ангажовању жене у друштву и у својим верским заједницама.

Учеснице семинара биле су представнице традиционалних Цркава и верских заједница: Српске Православне Цркве, Римокатоличке цркве, Исламске заједнице Србије и Јеврејске верске заједнице. У првом делу семинара одржана су предавања на тему „Улога верујућих жена у модерном друштву“ из угла сваке од четири поменуте верске заједнице (реферате су поднеле: Ксенија Кончаревић испред Српске Православне Цркве, Вера Новаковић из Римокатоличке цркве, Лејла Аломеровић из Исламске заједнице Србије и Гордана Тодорић из Јеврејске верске заједнице).

Домаћин скупа, Његово Преосвештенство Епископ шабачки г. Лаврентије (Трифуновић), поздравио је учеснице и посебно истакао актуелност теме скупа. По његовим речима, улога жене је непроцењива и за породицу, и за верску заједницу којој она припада, и за друштво и државу у којој живи. Епископ Лаврентије је подсетио да је жена некада би-

ла одговорна само за кућу и васпитање деце, а данас мора и да зарађује и бави се многим другим активностима. „Било би пожељно на неки начин растеретити данашњу жену“, закључио је Владика. Учеснице скупа су говориле и о односу између данашње еманципације жене и њихове водеће улоге у традиционалној породици.

Домени у којима би жене могле да се ангажују, како је закључено, су следећи: унапређивање сарадње међу вероучитељицама различитих верских заједница, као и сарадње са колегиницама и колегама који изводе наставу из предмета грађанско васпитање; организовање семинара за средњошколце у сарадњи са ученичким парламентима и Педагошким друштвом Србије на тему толеранције, суживота, упознавања са различitim верским заједницама и традицијама; организоване посете деце обухваћене наставом веронауке домовима за старе, прихватилиштима за незбринуту децу, помагање у народним куhiњама, посете верујућих жена женским затворима, залагање за обезбеђивање исхране студената у менззама у складу са правилима исхране прихваћеним у њиховим верским заједницама, и др.

Закључено је да верујуће жене треба и даље периодично да се саставју, друже и сарађују, како би својим примером сведочиле заједништво, суживот, отвореност и љубав према Другоме, и то не само у Београду, већ да се мрежа прошири и на градове у унутрашњости. Пошто су за реализације скупова и манифестација потребне организације као њихови иницијатори, утврђено је да се преко Фондације „Конрад Аденауер“, Фонда „Ћирило и Методије“ и Културног друштва „Гајрет“ може конкурсати код разних фондова са одговарајућим пројектима.

Договорено је да се до краја текуће године одржи неколико културних манифестација: изложба калиграфских радова Лејле Аломеровић на Православном богословском факултету у Београду и у неком другом граду, учествовање верујућих жена на Бајрамској софири у Бајракли цамији у Београду, вече Меше Селимовића у Новом Саду, концерт хорова из свих традиционалних верских заједница у више градова, посета галерији Милене Павловић-Барили у Пожаревцу итд.

гр Ксенија Кончаревић

Светило православља у Ердељу XVIII века

Св. преподобномученик Висарион Сарај

Радован Пилићовић

У српско-румунским црквеним односима XVIII века Св. Висарион Сарај представља харизматичну личност чија је борба за чистоту вере била пресудна да ердељски Румуни не оду на страну уније

Живео је у тешким и метејним приликама XVIII века. Његово Житије показује да је и у таквим временима могуће истрајати на путу благочашћа, у одговорности за другога и уздићи се кроз подвиг ка небеској Истини, без обзира на околности оптерећујуће свакодневице. Посматрано историјски, Св. Висарион Сарај је напредовао у богопознавању проживевши у различитим географским зонама. Његово житије се распроstrло од обала реке Сане у Босанској Крајини, до Свете Земље, преко славонске обители Пакре до српског Баната и румунског Ердеља. Последњи поменути крајеви су духовна постојбина и место земаљског живљења неколицине светитеља XVI и XVII века: Св. Теодора Вршачког, Св. Рафаила Банатског и Св. Јосифа Темишварског. У Ердељу (данашња северозападна Румунија) је рођен Симеон Бранковић, потоњи ердељски митрополит Сава „свих Влаха, Срба, Грка и Русина“, који је мученички пострадао 1681. и такође прибројан луку светих.

У српско-румунским црквеним односима XVIII века Св. Висарион Сарај представља харизматичну личност чија је борба за чистоту вере била пресудна да ердељски Румуни не оду на страну уније, здушно подржаване од династије Хабзбурга. Пећка Патријаршија је после 1557. имала епископске катедре североисточно од Темишвара у Јенопољу и Липови, а онамошњи архијереји су поред бројних Срба ду-

ховно руководили и румунско становништво. Романско становништво Хабзбуршке монархије (*gens valachica*) је кроз читав XVIII век било под јурисдикцијом српских карловачких митрополита, све до 1871. године.

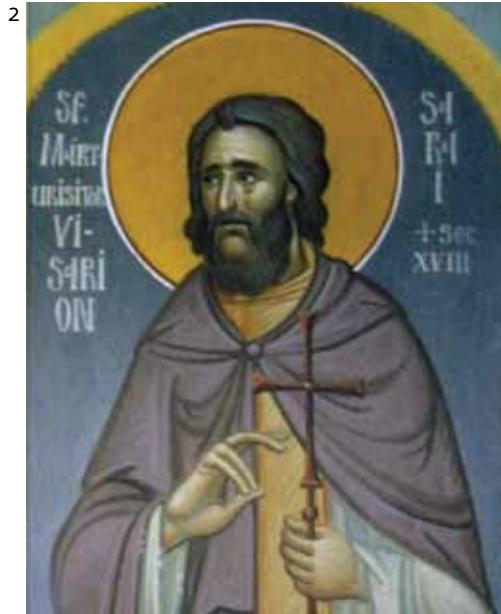
Монаховање на Истоку

Први влашко-румунски хагиографи, писци који су записали понешто о Житију овог угодника нагласили су да је рођен 1714. у месту Мајдан у Босни, од оца Максима и Марије, који су га васпитавали у побожности и који су доцније одселили у суседну Костајницу, на Банији, на доњем току Уне. Млади Никола, како је богоугоднику било мирјанско име, у духовни живот и идејно-аскетски свет Православног хришћанства био је уведен руковођењем монаха из Манастира Липник. Ова светиња је претворена у рушевине турским зулумом 1851. године. Обитељ се налазила на брду Кућан у широј околини данашњег Санског Моста и била је посвећена Св. пророку Илији. Тачнијом анализом података из раних житијских списа, јунак побожне приче, заправо је рођен у неком од села у околини Старог Мајдана, јер је та варошица била рударско-трговачко средиште Боснске Крајине османског периода. Као урбанизована средина била је, према тадашњим законима, настањена искључиво муслиманским становништвом. О јачини и плодовима духовног живота у средњем току реке Сане нека посведочи

и чињеница да је у Старом Мајдану крајем XVII века био центар књиговезачке и преписивачке делатности. Неколико књига Манастира Гомирја преповезивао је у поменутом месту. Дубоке и чврсте везе Српства са Светом Земљом нису заобишли ни Св. Висариона Сараја. Историја српског ходочашћа у Светијерусалим датира колико и светосавско трајање. Млади Никола из Западне Босне одлази у Палестину. Забележено је како је монашки постриг у лаври Св. Саве Освештенијог примио из руку јерусалимског Патријарха Хрисанта. У Лаври борави неколико година, а у отаџбину се враћа преко Св. Горе, где свакако још више узраста у подвигу. У славонском Манастиру Пакра, прима јеромонашки чин и постаје потпуно спреман за све црквене и одговорне задатке које би могао да му повери Патријарх Арсеније IV Јовановић – Шакабента.

Висарион Сарај у Ердељу

Ердељ или Трансильванија је од 1526. до 1688. била полунезависна кнежевина, са локалном изборном династијом, али под врховном турском влашћу. Хабзбурзи су га у Великом бечком рату освојили од Турака 1687. године. Црквена унија, промовисана са римокатоличке стране, званично је проглашена на саборима у Алба Јулији 1698. и 1701. г., а прихватио је ердељски православни митрополит Атанасије Ангел са свештенством. Он

1. Арсеније IV Јовановић
Шакабента (1725-1748)2. Свети Висарион Сарај
(фреска из Румуније)

је ставио потпис на акт који је исфорсирао кардинал Леополд Колонић, суштински прозелита, лични исповедник цара Леополда (1657-1705). Народ је почeo да се буни и да тражи духовно упориште ради одбране предањске вере. Заправо, читав XVIII век је у Ердељу у знаку борбе румунског народа против Уније. Након пресељења у нове крајеве и Патријарх Арсенije III Чарнојевић полаже право на јурисдикцију над православнима у Банату и јужном Ердељу. Три његове епархије – вршачка, темишварска и арадска су поред Срба настањене и Румунима. Добар познавалац српске и румунске историје овог столећа Никола Гавриловић је записао: „Никада румунски народ у току читаве своје историје није толико патио због свог припадништва Православној прадедовској вери колико у овом XVIII веку. Лишени својих материјалних добара, стоке и новца, тучени до крви, затварани месецима, па и годинама, Румуни нису ни по коју цену хтели да приме унију“.

Патријарх Арсенije IV Јовановић – Шакабента (1725-1748) сматрао се, након емиграције у земље аустријско-немачког ћесара, поглаварем свих православних у Монархији без обзира на њихову посебну етничку припадност. Он се титулише као „Архиепископ Пећки и Патријарх Илирико-сербљије“, конструкцијом која има мешавину средњовековних традиција и барокизирајућег поимања географског простора, тј. савремене јурисдик-

ције. У другој широј титули Арсенije је „Архиепископ Пећки, свих Срба, Бугара, Поморја, Босне, Подунавља и целог Илирика Патријарх“. Његови наследници, карловачки митрополити друге половине XVIII века, су „архиепископи и митрополити народа словеносрпског и угревлашког“. Патријарх Арсенije је послао у Ердељ који је био под притиском унијатске пропаганде најбољег монаха кога је имао, Висариона Сараја, ученог, неукаљаног монашког подобија, доброг проповедника и ватреног присталице Православља.

Према унијатској пропаганди и језуитској казуистичкој теологији, јеромонах Висарион истиче искривено богословље. Његово време проведено у Св. Земљи и на Св. Гори, уродило је плодом живе речи, он из убеђења народу проповеда предањског Христа, очуваног у учењу и богослужењу Васељенске Цркве. Висарион иде, беседи, окупља народ. Притиснути мисионарима са Запада, под ударом државног законодавства које фаворизује унију, Румуни и Срби у калуђеру виде трачак наде. Висарион иде од града до града, села до села, задржава се у Сибиу и Селиштима, а у Липови на граници Баната и Ердеља, на високом брду поставља велики дрвени крст, који постаје култно место окупљања и духовног окрпељења православних. Народ долази са свих страна да чује поруку Висариона Сараја, српског калуђера из Крајине, који је прошао добре аскетске школе Св. Земље и Св.

Горе. Унијатски епископ, понемчени Влах барон Клајн сугерише државним властима да уклоне Висариона. Хапсе га 1744. г., спроводе у тамнице Беча, Темишвара, Деве, злогласног Раба, да би на крају био уморен у затвору Куфштајн у Тиролским планинама.

Канонизација

Свети Архијерејски Сабор Румунске Православне Цркве је 28. фебруара 1950. године донео одлуку да се Висарион Сарај прибрoji лицу светих и празнује 21. октобра/3. новембра заједно са Светим Софронијем из Чоаре и Светим Опреа Миклушом, са којима се најчешће и представља на иконама. Знајући за Саборску одлуку се стринске Румунске Православне Цркве, Патријарх српски Герман се на Светом Архијерејском Сабору СПЦ, одржаном 14. јуна 1962. постарао да се исти датум усвоји за молитвено поштовање овог Божијег угодника, пореклом Србина. Најновија редакција Србљака, издање из 1984. године, има превод румунске службе Св. Висариону Сарају на савремени српски језик, где се на једном месту каже: „Везао си душу своју, преподобни оче Висарионе, за божански Закон и стојећи под светлошћу Јерусалима, неустрашиви заштитниче Православља, позвао си хришћане у борбу за одбрану вере против прогонитеља. Радује се и весели се ердељска земља, преподобни оче Висарионе, јер је у теби добила утеху“.

Мали прилог о библиотеци Манастира Виваријум

Ђакон мр Ненад Идризовић

Манастир Виваријум био је место где су учени монаси могли да прате више студије Светог Писма. Овај манастир био је научно-истраживачка школа, опремљена књигама и преписивачком радионицом (скрипторијум), где су читани, анализирани и преписивани рукописи.

Највећа заслуга за оснивање ове библиотеке припада, као што смо рекли у тексту из претходног броја (1070) *Православља*, римском сенатору Касидору (Магно Флавије Аурелије Касидор). Главни разлог био је мањак световних студија у Италији у VI веку. Чести ратови у том периоду натерали су свештенички клир да се више посвете духовним образовању. Монашке школе које су се оснивале при манастирима, полако су преузеле улогу стarih римских школа.

Садржај активности у монашким школама углавном се заснивао на читању, писању, преписивању рукописа али без приступа световним наукама. Још 535. године, када је Велизар напао Италију, Касидор је у сарадњи са папом Агапетом хтео да оснује високу образовну институцију у Риму, по угледу на школе у Александрији и Нисбису.

Због ратних опасности које су следиле, овај план је запостављен и на kraју је доживео неуспех, а и папа Агапет је 536. године умро. Постоји претпоставка да је Касидор за време ратних опасности отишao у Константинопол, где је остао неколико година. Важно је да се напомене да су Касидор и папа Агапет увидeli потребу за оснивањем школе, у којој ће се изучавање Светог Писма реализовати уз помоћ световних студија.

Касидорова идеја за оснивање Манастира Виваријум

После смрти папе Агапета, Касидор је добио идеју да оснује хришћанску школу међу зидовима имања својих предака. За њега је постојање овакве школе било веома важно, јер је он доживео преобраћење у хришћанство као човек у својим зрелим годинама. Одлучио је да оснује манастир на самом југу Италије (у данашњој Калабрији), у коме је провео последњих тридесет година свога живота. Он је за потребе манастира дао своју породичну кућу (римску вилу). Овакав његов гест, који одише класичном традицијом, подсећа нас на Цицерона који се после свог прогонства из политичког живота повукao на своje сеоско имањe, где је своje време до kraja живота посветio писању. Касидор је овај манастир назвao *monasterium vivarinse sive castellense* – по mnoштву ribnjačka oko манастира. Манастир Виваријум био је место где су учени монаси могли да прате више студије Светог Писма. Они монаси који nisu могли da прате студије, по послушању су radiли различите физичке послове. Izvršeњe молитвеног правила bilo је обавезно za све монахе. Овај манастир био је научно-истраживачка школа, опремљена књигама и преписивачком радионицом (скрипторијум), где су читани, анализирани и преписивани рукописи. У

манастиру се налазила болница и сметај за путнике. Програм студија који се практиковао у манастиру, Касидор је izложio у свом делу *Institutiones*, које је написао за време свог боравка у манастиру. Према маргиналијама које су написане на оригиналним рукописима који су сачувани, по miшљењу неких научника nivo образовањa монаха u манастиру био је висок. Писари који су radiли u манастирској преписивачкој радионици преписивали су дела хришћanskih и klasichnih autora, a они који су знали grčki преводили су na лatinски. Jedna od најзначајниh stvari u манастиру bila је библиотекa. Prvobitni fond сe сastoјao od Kасидорovih knjiga којe јe донео sa собом, a њено даљe umnožavanje настављено јe dodavanjem knjiga којe јe он kуповао, преписивао и преводио. Uvek јe био u трагањu за knjigama којe niјe имao, neke јe чак набављao (i kуповао) из uдаљenih delova света, као na пример из Afrike и Azije. Knjige су u библиотеци биле смештене u оrmarima и поређане po тематском sadržaju. Dosadašnja istraživanja u науци nisu utvrdila da ли јe Kасидор био монах или ne; i danas ne постоји јединствен став o њegovoj одговорности za очувањe klasicnih dela. Po miшљењu неких научnika који су se ovom проблематиком бавili do седамдесетих година XX века (E. K. Ранд, M. L. B. Лајстнер, Ханс Тиел, A. Van de Вивер, Стивен Гисели, Џејкоб Хамер, Lesli Вебер Цонс, Пјер Курсел) «on јe

био велики човек, опуномоћени носилац интелектуалних тежњи VI века», а за оне који су се овом проблематиком бавили после овог периода (Арналдо Момиљано, Џејмс Ц. О'Донел, Ричард Пфаф, Мајкл Мекормик), «он је био беззначајан човек, досадно неоригиналан у својим тежњама».

Садржај библиотеке

Наша намера у овом тексту није да се удуљујемо у научне расправе око Касидорове личности, него да напоменемо имена аутора чија су се дела налазиле у библиотеци. Најбољи писани извор (али и једини) по коме може да се изврши реконструкција библиотеке, налази се у његовом делу *Institutiones* – које се састоји од два дела: *Institutiones divinarum litterarum* и *De artibus ac disciplinis liberalium litterarum*. У њему се налази изложен програм студија за изучавање Светог Писма и увод у класичну литературу; светици за монахе како да користе библиотеку; светици о ауторима чија дела треба да буду преписана и преведена. Касидор је за мно- ге књиге које се спомињу у овом делу тврдио да их има у библиотеци.

Највише се трудио да набави што више текстова Светог Писма са коментарима и објашњењима. На првом месту највећа колекција се састојала од дела Јеронима Стридонског, у којој се налазио његов превод Светог Писма на латински језик у девет томова. На

1. У оригиналном рукопису Касидоровог дела *Institutiones* постојале су илустрације, које нису сачуване у каснијим преписима. Најбоље очувани приказ Касидоровог Манастира Виваријум је онај из Бамбершког манускрипта (Bamberg manuscript) из 8. века (на слици). На дну слике виде се рибе које пливају у виваријуму – базену (рибњаку)

2. Сенатор Касидор, средњовековна илуминација

другом месту налазила се колекција дела блаженог Августина. Поред њих у библиотеци се налазила дела Проптера из Аквитаније, Иларија из Потјеа, Епифанија Кипарског, Оригена, Василија Великог, Атанасија Александријског, Јована Златоустог, Климента Александријског и Касијана. Од историјских дела у фонду се налазило дело *Јудејске старине* од Јосифа Флавија, а од црквених историчара *Црквена историја* од Сократа, Созомена и Теодорита Кирског, која су била повезана у једну књигу – *Historia Tripartita*. У каснијим вековима повезивање више књига у једну сматрано је једним од највећих организационих достигнућа библиотеке Манастира Виваријум. На листи аутора црквених историчара налазили су се Јевсевије Кесаријски, Орисије, Марцелин Комит и Генадије из Марсеја. Поред ових ауторских дела у фонду се налазио велики број анонимних дела, међу којима су се налазила документа са Васељенског сабора у Ефесу и Халкидону.

Од класичних аутора заступљена су била дела из географија и козмографије (Јулуја Онорија, Дионисија Периегета и Клаудија Птоломеја), које је Касидор поседовао у библиотеци због информација о географским положајима топонима која се спомињу у Светом Писму. За оне монахе који су имали потешкоће са учењем, обезбедио је дела из пољопривреде (Гаргилија Марцијала, Колумела и Емилија-

на). Од аутора који су се бавили медицином, монасима су била понуђена дела Хипократа, Галена, Диоскорида и Целија Аурелија. Због великог значаја коју је Касидор придавао ортографији, у фонду су се налазили различити приручници из ове области. Чак је он сам саставио компилацију под називом *De orthographia*. Поред овог дела монасима су била понуђена дела Доната, Велија Лонга, Курција Валеријана, Папиријана, Адамција Мартирија, Евтиха и Фокаса. Од великих имена из области реторике у фонду се налазила дела Цицерона, Квинтилијана, Фортунатијана, Боеција и коментари на дела Цицерона и Квинтилијана од Марија Викторина. Из дијалектике су се налазила Аристотелова дела и коментари различитих аутора (Беоција, Апулеја из Мадере, Тулија Марцела и Порфирија) на њих. Што се тиче дела из области музике, постојале су књиге од Гауденција и Цензорина. Због бриге за монахе да не помешају астрономију са сјујеверним веровањем да звезде могу предвидети будућност, Касидор је набавио Сенекино приручник *De forma mundi*, које није сачуван. Сва ова класична дела налазила су се у фонду као помоћна и потпорна литература за обликовање хришћанског образовања. Оваква симфонија хришћанске и класичне традиције учинила је овај манастир посебним, јер ниједан други манастир у то време није комбиновао хришћанске и класичне студије.

– Осам векова Милешеве –

Границе српског простора

Живорад Јанковић

Списак пренумераната већ за прву Вукову песмарицу открива широк простор са кога они долазе. Помињу се Будим, Вељун, Вировитица, Вуковар, Карлштат, Шибеник, Пакрац...

Вук је интуитивно на самом почетку свог рада осетио да је тек око петина песама сачувано. Још 1814. године у „предсловију“ своје „Мале пристонародне славено-србске песнарице“ он ће рећи: „Ја сам истина онда (1806) имао у памети различнога рода песама, пет пута више а десет јасније него сад...“

Кад је у питању однос некад постојећег или сачуваног код песме, слично се може рећи и за фреске по храмовима из времена старе српске државе. Много више их је нестало него што је сачувано. Посебан губитак представља уништење оних представа са тематиком из српске прошlostи. Под условом да су те фреске биле боље очуване и да је записано бар још овога народних песама колико је то Вуку пошло за руком, тада и велики и ненадокнадиви недостатак писаних извора у виду архивске грађе – при научном раду – лакше би се поднео а представа о славном времену српског средњег века била би далеко потпунија.

За Вуково поимање значаја песама занимљиви су и штампани огласи о појави његових песмарица. Дају кратку, згуснуту дефиницију њиховог садржаја и значаја: „И трећа се књига штампа и биће готова идућег лета. У њој ће бити песме јуначке од пропасти царства и господства српског до нашега времена. Из ових ће се песама видети како су многи Срби (особито као хајдуци и други различни одметници) и под владом турском једнако војевали на Турке... У четвртој књизи биће јуначке песме... о ратовима и бојевима наново за слободу (од почетка XVIII века до данашњега дана)“.

Ипак, песма је остала дужна пре ма устанку. О томе времену постоји само десетак песама. Сем једне о Делиграду, све остale су од Филипа Вишњића, углавном о појединим бојевима и о мегданима. Ако се с правом каже данас да о Косову само постоје комади песама, тако је и са онима о устанку. Вук не каже да је те комаде чуо још од некога сем од свога оца.

Нови аутори високо цене Вуково мишљење о овој тематици. „Ми никада нећemo бити у стању да измеримо дубину његове тврђе о Косову. Она је и од опште важности за науку о народној књижевности. Карадић њоме доказује да не верује, као скоро сви његови савременици у вечно и непроменљиво народно памћење.“

Правог „мирног“ ропства и робовања код Срба као да није ни било. Постојало је стање сталног отпора на широком простору, од Вардаре до Будима и од Видина до Котара, што треба имати на уму при коришћењу одговарајућих израза и бити обазрив попут Проте Матије у његовим „Сећањима“. На појединим местима његово излагање карактерише изванредна прецизност, као на пример смена вођећих људи у области Шапца. Затим, Прота радије говори о ратовању Црнога Ђорђа – што би било једино исправно – него о устанку. Наноси се велика неправда читавим генерацијама српскога рода ако се ратовање Црног Ђорђа назове „Први српски устанак“. Увек је неки део овог народа био у стању устанка, или према Турској или према Бечу. Песма је спомен на векове отпора. За разлику од већине околних народа, Срби нису мирно „упловили“ у ропство. Покушавали су

да пруже отпор Турцима још док нису постали непосредни суседи са њима. А затим, и као поробљени, никада нису мировали.

Хајдуци и ускоци су симбол српског отпора поробљивачу кроз неколико векова. Ако и нису могли донети остварење крајњег циља, ослобођења, реметили су Турцима миран живот, терали их да живе у страху и непријатном ишчекивању нежељених „изненађења“, која су већ снажна познате силнике. „Он је као што се обично пева и приповеда лети с подоста друштва хајдуковао или четовао против Турака у Херцеговини, а зиме је проводио у приморју код Пераста... Пераштани нису отпремали људе нашега закона, али су се опет доласку овакога јунака и турскога непријатеља, као што је био Бајо Пивљанин, врло обрадовали, јер су и они били у великоме страху од Турака који су их често узнемиравали... И у наше време народне старешине кашто наговарале хајдуке те су убијали Турке зликовце и силеције од којих се друкчије нису могли бранити... Што је год влада турска боља и човечија то је и хајдука у земљи мање, а што је горе и неправедније то их је више... Предани је хајдук свагда слободнији и отресенији од других људи, не да на се никоме и свак га се прибојава... Од зулума се појдучи десетина народа...“

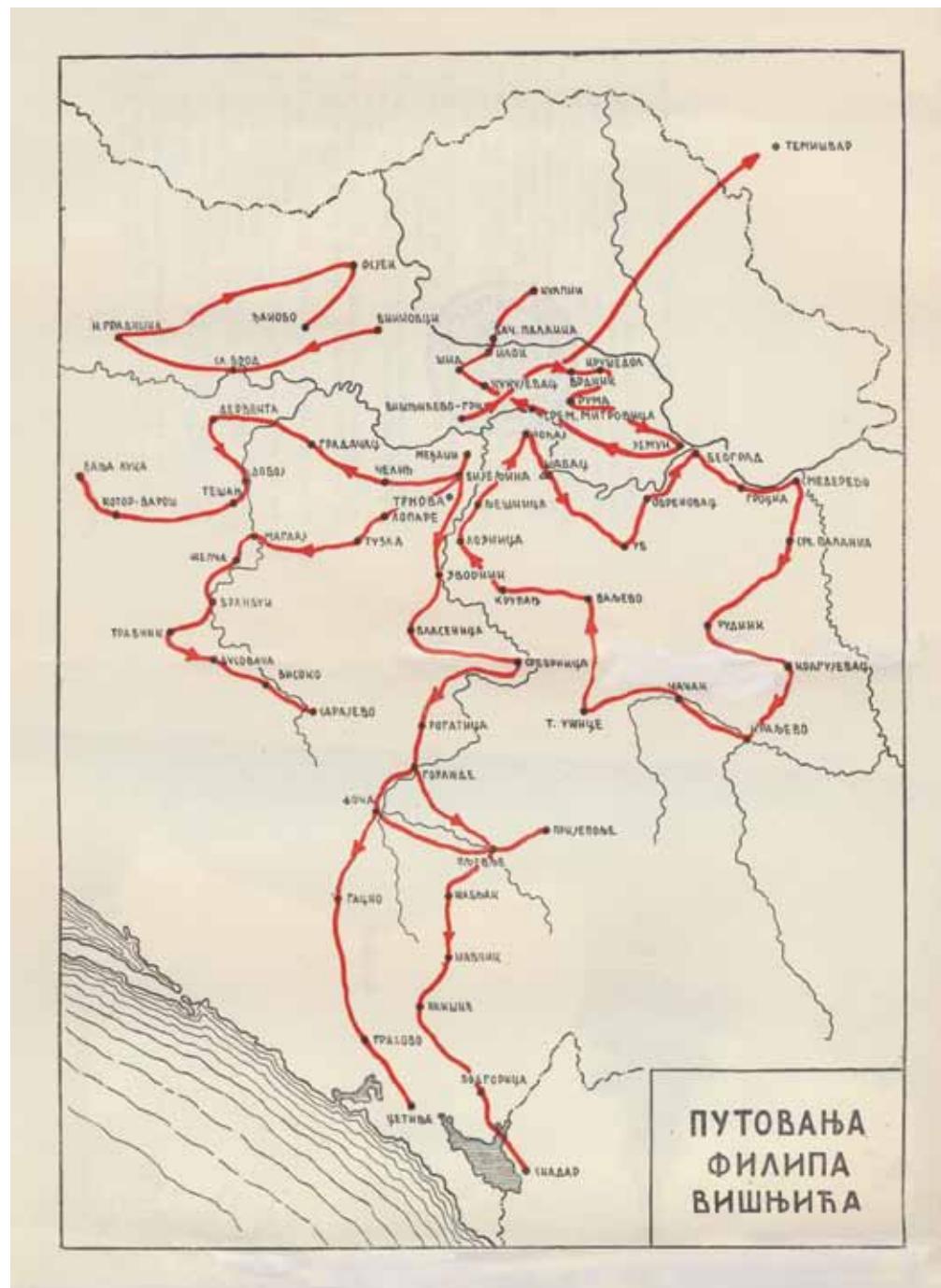
Ретки примери великих хајдучких успеха постају опште добро и „преузимају“ их широки простори. Један мотив се „позајмљује“ и шири даље. Песма је одиграла велику улогу у поиздању воље за отпор. Певала је о хајдучким подвизима, и понесени њи-

ховом поруком, многи су отишли у хајдуке. Неки „нове моде“ Срби по речи Вука (израз је, дакле, био актуелан и пре пуна два века) само су гледали „слепачке песме“; „а мени се чини да су оваке песме содржале, и сад у народу просто содржавају негдашње битије сербско и име...“

Песма и задужбине, као и калуђерска писанија (прикупљање прилога), одређују српски етнички простор. „Вуково сакупљање песничке грађе у свим крајевима где има Срба... најбоље је сведочанство да су се песме саме собом распостиrale, ширile и умножавале.“ То се извесно односи и на песму о хайдуцима... „Јуначке се песме данас највише и најживље певају по Босни и по Ерцеговини и по Црној гори и по јужним брдовитим крајевима Србије... Тако и к Западу од Срема што се год даље иде преко Славоније к Рватској и к Далмацији све су песме јуначке у народу више у обичају... Гдје се год сербски језик чује, ту се чују песме о њему, које се понајвише почињу:

Пије вино Краљевићу Марко...“ И мапа путовања гуслара Филипа Вишњића је само један од показатеља српског простора.

И списак пренумераната већ за прву песмарицу открива широк простор са кога они долазе. Помињу се Будим, Вељун, Вировитица, Вуковар, Карлштат, Шибеник, Пакрац... Затим, овај списак открива читав свет већ тад „бивших“ људи, а некада великан устанка: Прота Матија, поп Никола Смиљанић, Петар Николајевић Молер, Боја Богићевић, Мирко Апостоловић, Константин игуман Манастира Чокешине још од времена погибије

храбре браће Недића у покушају одбране ове светиње 1804. године... Неки од њих су већ опевани у песмама.

Великом послу на сакупљању народних умотворина значајном како за српску културу тако и за њега лично. Вук приступа потпуно неприпремљено. „Почетак сакупљања и издавања народних песама (као и остали свијуди моји књижевни радова) био је у Бечу 1814. године изненада.“ Непуну деце- нију раније он није поступао по жељи свог професора и каснијег пријатеља Лукијана Мушицког да запише коју песму. Чинило му се да је реч о изругивању: „Ја сам онда истина имао

у памети различнога рода песама пет пута више, а десет јасније него сад; али му нисам смео ни једне написати и дати јербо сам цело мислио да се он чрез то подсмева нама“. По паду устаничке државе, одлучује да почне сакупљање које се састоји углавном у трагању за песмама „своје младости“. Већину од њих он је чуо по ко зна ко-лико пута. Сада се дао у потрагу за пе-вачима. Главни део оног што је могао да чује није га задовољавало „Ја сам ову песму, у многоме којечему друкчије слушао, још као дете у Тршићу.“ Некадашњој машти детета све је из-гледало лепше и веће.

Добротворни фонд СПЦ „Човекољубље“

Људска права терминално оболелих

Смиљана Ђурчић

У време када се умирање и смрт прећуткује и игнорише, када се траже начини за брзо окончање патње, јер је за неке болест срамота, потребно је подићи свест о потребама и осећајима умирућих и њихових породица и предузети конкретне кораке

Иако модерна медицина готово свакодневно напредује и проналазе се лекови за многа оболења, неки проблеми, са медицинске тачке гледишта, остају нерешиви. Нажалост, сваки читалац ових редова има у свом најближем окружењу особу која је била или се тренутно налази у терминалној фази неке болести. И што је још трагичније, све је више случајева да је та особа неко из наше породице, неко нама јако близак, са ким потпуно саосећамо и проживљавамо најтеже тренутке. Бити у терминалној фази значи имати болест која се не може излечити, тако да се очекује смртни исход у релативно кратком периоду. Од тренутка када доктор саопшти дијагнозу читав тим специјалиста, лекари и медицинске сестре брину се о физичком стању пацијента, разматрају се различите методе лечења, предузимају се разни кораци у циљу продужења живота. Врло често се превиђа да човек није само тело и да „не живи о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих“ (Мт 4,4), и да за многе смрт није крај. Зато је изузетно важно обратити пажњу на духовно стање оболелог и његове потребе за духовном и психосоцијалном подршком у тим одсутним тренуцима његовог живота, потребно је пружити му палијативну негу.

Палијативно збрињавање је све оно што чинимо за особе оболеле од болести од којих не могу бити излечене, ослобађајући их од патње и подржавајући их у тешким тренуцима (пре-

узето из *Palliative Care Toolkit*). Таква врста помоћи потребна је не само болеснику, већ и његовој породици која се такође суочава са болешћу. Пружањем овакве неге у највећој могућој мери унапређује се целокупни квалитет живота терминално оболелог и његове породице. Палијативна нега је својеврсна антитеза еутаназији, јер она за циљ има поштовање људског права на достојанствен живот и третирање умирућег, и његове породице, са пуним признањем достојанства и личности. Хришћанска Црква је одувек нарочиту пажњу посвећивала болесницима и ублажавању патње сваког људског бића, охрабрујући сваког страдалника у болести да пронађе и разуме смисао патње и бола, и тако победи страх од умирања и смрти. Христос, а касније и Његови апостоли, исцељивали су болести и немоћи људске, дајући потпуно ново значење телесној болести. У историји Цркве познато је много манастирских болница и центара за збрињавање болесника који су били отворени за све, без обзира на верску или етничку припадност, у којима су монаси и монахиње пружали негу и подршку умирућима и њиховим породицама.

„Човекољубље“, Добротворни фонд СПЦ, одавно је препознао потребу за обезбеђивањем адекватне подршке окружења у коме се терминално оболели налази, и још 2001. године у Крагујевцу а 2003. у Београду, покренуо пројекат „Мобилна медицинска кућна служба“ (МоМКС), и пројекат „Психосоцијална и духовна подршка

особама које живе са ХИВ/сидом“ (започет са реализацијом 2003. године). Нарочито кроз пројекат „Јавно заговарање за људска права терминално оболелих“, подржан од стране Делегације Европске уније у Републици Србији, кроз Европски инструмент за демократију и људска права, фонд СПЦ „Човекољубље“ је настојао да подигне свест у друштву о људским правима умирућих. Нажалост, у нашем здравственом систему и уопште друштву, често се не препознају та права, па људи бивају одбачени и дискриминисани. Основна људска права терминално оболелих су – право на достојанствен третман до тренутка смрти, право на истинито и благовремено информисање о свом здравственом стању, право на одговарајућу психосоцијалну и духовну подршку, право на учествовање у одлучивању о свом лечењу и о својој судбини, право на одлучивање о хируршким интервенцијама, право на ослобађање од болова, право на посете ближњих, право на слободно изражавање својих осећања, право на достојанствену смрт и право да не умру у самоћи. Фонд „Човекољубље“ је у циљу упознавања са овим правима, и њиховог унапређења, у периоду од децембра 2009. до марта 2011. године образовао и информисао 30 студената и 30 професионалаца из области медицине, социјалног рада, права и теологије, организујући едукативне семинаре у највећим и најзначајнијим здравственим и универзитетским центрима у Србији – Београду, Новом Саду и Крагујевцу.

Такође, у том периоду оформљена је експертска група – Савет за палијативно збрињавање – фонда „Човекољубље“, састављена од представника више институција и организација које се баве неком од обласни из домена људских права терминално оболелих, која је израдила предлог практичне политike, први оваквог типа у Србији. Овај свеобухватни предлог практичне политike, који оболелима и њиховим породицама пружа информације о могућностима остваривања својих социјалних, медицинских и духовних права и потреба, представљен је стручној и општој јавности на великој конференцији која је одржана у марту ове године. На конференцији је учествовало око стотину представника различитих институција из целе Србије: из центара за социјални рад, завода за геронтологију, клинике за инфективне болести, представника општина, више невладиних организација, Црвеног крста и Caritas-a. Конференцију су отворили Јоланда Сан Хозе из Делегације Европске уније у Републици Србији и мр Драган М. Макојевић, директор фонда „Човекољубље“, а након тога је уследила изузетно занимљива и плодна дискусија која је вођена у три радне групе, подељене по областима: „Духовна подршка терминално оболелим особама и њиховим близњима“; „Капацитети званичног здравственог система Републике Србије у области палијативног збрињавања и неге“ и трећа група „Правна и социјална подршка терминално оболелим особама и чла-

новима њихових породица“. Неки од најважнијих закључака и препорука са ове конференције су: оформити и едуковати тимове за духовну подршку (у њих укључити и лаике) и остварити међурелигијску сарадњу ради присуства свештеника у здравственим установама, едуковати запослене у здравственим и социјалним установама о основама вере, затим обратити посебну пажњу на подршку најугроженијим категоријама терминално оболелих лица особама које живе са ХИВ/сидом, деци и самцима, јасно афирмисати улогу организација грађанског друштва, повезати актере у здравственом систему и хитно укључити Цркву, свештенство, волонтере и социјалне раднике у палијативно збрињавање.

За годину и по дана реализације пројекта „Јавно заговарање за људска права терминално оболелих“ волонтери фонда „Човекољубље“ су посећивали 60 терминално оболелих особа и њихових породица, пружајући им психосоцијалну и духовну подршку и охрабрујући их у разговорима. Неким од умирућих је била потребна помоћ у борби са страховима, на неке је благотворно деловао разговор са ведрим волонтером који је дошао да их посети, а некима је био довољан само стисак руке, да знају да нису сами. Бранко је четрдесетогодишњи умирући болесник који је готово непокретан и слеп, и већ дуже време његови родитељи и волонтер фонда „Човекољубље“ су једине особе на које може да се ослони и олакша

своје патње. „Он је мој једини прозор у свет,“ каже Бранко за волонтера, „и то не само овај материјални свет, већ и онај духовни, јер после сваког разговора он ми чита омиљене књиге. Страшно је бити болестан, али је још страшније бити сам.“ Да је усамљеност некада тежа од саме болести, потврђује и осамдесетогодишња бака која каже: „После разговора буде лакше.“ Фонд „Човекољубље“ настоји да смањи овај осећај отуђености и усамљености који прати терминално оболеле и старе особе и да упркос бројним препрекама на које они наилазе у отежаним условима функционисања здравственог система задовоље своја људска права и потребе. У време када се умирање и смрт прећуткује и игнорише, када се траже начини за брзо окончање патње, јер је за неке болест срамота, потребно је подићи свест о потребама и осећањима умирућих и њихових породица и предузети конкретне кораке. Један од начина решавања овог проблема, који хришћанска Црква, наравно заједно са државом, може да понуди терминално оболелима био би обновљање установа за негу умирућих болесника, такозваних хосписа. У њима би сви потребити нашли своје уточиште, охрабрење у пресудним тренуцима и достојанствени прелазак у живот вечни, а њихове породице преко потребну утешу због привременог растанка са својим вољеним. До тада, на свакоме од нас је да саосећајући са умирућима делатно исповедамо да „љубимо једни друге“ (Јн 13,34).

Изложба предмета из
текстилне збирке Музеја
Српске Православне Цркве

Две хаљине и јелек кнегиње Љубице Обреновић

У последњој седмици септембра ове године, Етнографски музеј у Београду био је домаћин годишњег састанка ИКОМ-овог („ICOM“ – Међународни савет за музеје, основан 1947. г., са чланицама из око 150 земаља са свих пет континената) Комитета за костим (одевање од праисторије до данас). Уз домаћина на челу, око двадесет еминентних институција културе Београда и Новог Сада, кроз 27 тематских изложби, узело је учешће у овој великој манифестацији. Овогодишња тема скупа је била „Између – Култура одевања између Истока и Запада“.

Међу наведеним институцијама у овом пројекту нашао се и Музеј Српске Православне Цркве, који је изложбом „Златном нити по пурпуру, каџифи и чоји (од средњег до краја XIX века)“ желео да дâ свој одговор на постављену тему. Баш ту, на средокраћи између источног и западног културног утицаја, налази се и текстилна збирка Црквеног музеја. Са неколико значајних примерака црквеног и профаног веза, одабраних за ову прилику, приказан је био тек делић богате

текстилне збирке, која броји више од хиљаду јединица. Једнодневном изложбом о златној нити – која се због адаптационих радова у поставци Музеја одвијала у свечаној сали Београдске Патријаршије, показано је управо како је та нит, која је текла те у једном, те у другом правцу, повезала читаву историју српске везилачке традиције од најстаријег експоната, а то је Плаштаница краља Милутина, па све до српског владарског костима из XIX века – две свечане хаљине и јелек кнегиње Љубице – европског кроја а источњачког орнамента. Уз њих, нагињући више у правцу народне ношње, изложено је било и једно невестињско цубе из друге половине истог столећа.

Стручњаци ИКОМ-а и знатиљни посетиоци Патријаршије тога дана имали су прилику да осете и непосредно доживе лепоту веза, кроз експонате који су били изложени у слободном простору – без витрина. Најпре се ту могла видети Јефимијина похвала кнезу Лазару из 1402. године, којом се српска аристократкиња показала и као песникиња и као извођач технике зла-

товеза (омиљене и високо цењене на византијском двору). Затим је ту био изложен један златовезени епитрахиљ из XV века, као и неколицина наруквица из периода XVI–XIX века рађених у истој технички. Уз епископски и патријархов портрет било је изложено и комплетно архијерејско одејање са митром с краја XIX века, израђено од златотканог броката. Преко пута су се налазиле две хаљине и један јелек кнегиње Љубице израђени у свиленом баршуну златом нити – овога пута терзијским начином веза, уз кнегињин портрет из око 1830. године. Врхунски рад српских терзија који су стварали уметничка дела у везу из друге половине XIX века показан је кроз једно невестињско цубе, изведено у ружичастом баршуну, са златном српом и шљоцицама.

Подједнаком пажњом посетилаца био је пропраћен и најмлађи музејски примерак репрезентативног веза златном нити, а то је епитрахиљ у терзијском везу на бордо плишу, који је током 2006–2007. године извезла Јулијана Банковић из Крагујевца.

Музеј СПЦ

Концерт духовне музике у Галерији фресака

Гласови на реци

– Хорски концерт на Мајни и Дунаву –

Yчетвртак 14. октобра 2011. године у 20 часова одржан је концерт духовне музике у Галерији фресака. Певали су Rein Mein Vokalisten из Франкфурта и вокални ансамбл Октоих из Београда, захваљујући подршци Гете института Београду.

Програм је почeo заједничким наступом обa хора и молитвом *Oче наш Николај Кедрова*. Дириговао је Александар Спасић. Уследило је представљање ансамбла Rein Mein Vokalisten основаног 2000. године. Чланови, око 30 певача зрелих година, долазе са ширег подручја Франкфурта. Диригент је композитор и оргуљаш Јирген Блуме, професор теорије музике на Високој школи у Мајнцу. На програму су доминирала дела Феликса Менделсона Бартолдија и Морица Хауптмана, уметника који су стварали у Лajпцигу 19. века. Менделсон је био диригент-капелмајстор Гевандхауса, а Хауптман је био кантор у Цркви Св. Томе у којој је у 18. веку радио Јохан Себастијан Бах. Ансамбл Rein Mein Vokalisten отпевао је духовне композиције: *Jauchzet dem Herrn alle Welt, Wurf dein Anliegen auf den Herrn, Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir*, Феликса Менделсона Бартолдија и *Nimm mir alles, O teures Gotteswort, Nun Herr wes sollt ich mich getrosten, Du bist ja dich der Herr, auf den wir hofen* и *Abendlied* Морица Хауптмана. У питању су кратке хорске молитве једноставне, хомофоне фактуре на тренутке пројектете полифо-

нијом. У свим песмама доминира висока мелодија сопрана коју су женски чланови Rein Mein Vokalisten отпевали интонативно чисто и без напора. Најтанакије мелодијско-хармонско лелујање донели су у композицији *In stiller Nacht* (У мирној ноћи) Јоханеса Брамса у којој је описан тренутак у коме Господ Исус Христос остаје сам у Гетсиманском врту, пред своје распеће. Наступ хора Rein Mein Vokalisten заокружен је веселим композицијама *Jubilate Deo* (Пс. 66) Ласла Халмоша и *Cantate Domino* (Пс. 98) Витаутаса Мишикиса. У другом делу концерта представили су се чланови вокалног ансамбла Октоих основаног у Београду 2000. године на иницијативу диригента Александра Спасића. Певали су *Oče наш Јосифа Маринковића, Нина сили Кир Стефана Србине, Доспојно јест Корнелија Станковића, Тебе појем Стевана Мокрањца, Свјати Боже Стевана Христића, Господи услиши Марка Тадићевића, Исаја Србин Станојла Рајићића, Херувику Душана Трбојевића, Величаније Светом Сави Милоша Раичковића и Свјати Боже Александра Спасића*.

И овај хор, са око 30 чланова, показао је да влада вокалном техником и осећајем за интерпретацију духовне музике.

На крају су обa ансамбла заједно отпевала *Придише поклонима и бојородице дјево из Свеноћног бденија* Сергеја

Рахмањинова и *Иже херувими* Стевана Мокрањца. Било је ово једно пријатно духовно вече.
mr Милица Андрејевић

«Преподобни Рафаило Банатски» на Фестивалу духовне музике

Традиционални музички фестивал духовне музике посвећен светој Петки Трновској одржан је и ове године девети пут по реду у граду Габрову у Бугарској протеклог викенда. Организатор овог Фестивала је Велико-трованска епархија и Општина града Габрова. Ове године је нашу земљу и нашу Цркву представљало Певачко друштво «Преподобни Рафаило Банатски» из Зрењанина. Поред многоbroјних бугарских хорова на фестивалу је учествовао и руски хор «Совершенство» из Митишића (Подмосковска област).

У суботу, прве фестивалске вечери, у храму Свете Тројице, након вечерњег богослужења Митрополит Великотровански Господин Григорије, који је уједно и председник организационог одбора овог фестивала, отворио је фестивал рекавши: «Благодарећи светој Петки трновској, светитељки бугарској, српској, румунској и свеправославној Цркви у Габрову сваке године под својом куполом окупља хорове како би једним устима и једним срцем сви славили Бога. Духовна музика нама помаже да огрејемо своја срца и да нашу душу испуни миром, љубављу и благодарношћу према Господу». Поред иностраних хорова прве вечери су наступила два софијска хора

од којих је један хор при Софијској Академији наука који би требало у децембру да буде гост нашег зрењанинског хора и хор «Иван Спасов» из Пловдива. Ово предивно вече завршио је митрополит Григорије произношењем многогодишња за све учеснике фестивала, за сваки бугарски, српски и руски народ и за сваку душу којој је потребна помоћ од Бога а хорови су на сваку прозбу отпевавали многаја љета.

Друге вечери концерт је одржан у Уметничкој галерији «Христо Цокев» у Габрову уз учешће српског и руског хора а на крају вечери је софијски хор «Васил Арнаудов» заједно са Габровским камерним оркестром под диригентском палицом професора софијске музичке академије госпође Теодоре Павлович извео Мису Бревис од Бенцамина Бритна.

Највећа духовна радост за певаче нашег хора био је свакако одлазак у Велико Трново где се 1236. године, враћајући се из свете земље, упокојио Свети Сава. У цркви светих 40 мученика, на гробу где је првобитно Сава био сахрањен хористи су му отпевали тропар.

«Пригодобни Рафаило Банатски»
Зрењанин

Из старог Православља

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА И ЕКУМЕНСКИ ПОКРЕТ

**ПОВОДОМ ОДРЖАВАЊА
КОНСУЛТАЦИЈЕ
СВЕТСКОГ САВЕТА
ЦРКАВА У БЕОГРАДУ**

ПОЈАВА ЕКУМЕНСКОГ ПОКРЕТА

Идеја о приближавању и јединству подељених хришћанских цркава појавила се у Енглеској и Америци половином XIX века. Од тог времена она се изражавала на разне начине и кроз разнолике организације. Међу овим организацијама биле су најзначајније: „Светски савез за унапређење међународног пријатељства помоћу цркава“ (The World Alliance for Promotion International Friendship through the Churches), „Живот и рад“ (Life and Work) и „Вера и поредак“ (Faith and order). Циљ свих ових организација је био исти: приближавање хришћанских цркава и њихова међусобна помоћ, а на крају и њихово сједињење. У методама рада било је разлике међу њима. Тако нпр. „Живот и рад“ се је придржавао начела да се до јединства може најлакше доћи практичном сарадњом између цркава на друштвеном, ми-

сионарском и васпитном пољу. „Вера и поредак“ у свом раду се држао линије претходног саглашавања на теолошком плану.

Ове и сличне екуменске установе су радиле цео низ година. Одржавале су конференције, контакте, разнолике сусрете и организовале многе посете разним хришћанским црквама ради бољег упознавања и приближавања. 1910. године састављена је Међународна мисионарска конференција у Единбургу. Она се сматра најзначајнијом у оном периоду по резултатима свога рада. Многи овом годином обележавају нову епоху у раду Екуменског

покрета и сматрају је годином његовог правог рођења.

1948. све екуменске организације су сједињене у једну организацију и једно тело које носи назив „Светски савет цркава.“ Данас је у овом Савету учланено око 220 цркава – чланица

из целог света и са свих пет континентала. Његово седиште се налази у Женеви и у њему стално ради његов Централни комитет преко разних департмана и подкомитета. У земљама где има више цркава које су чланице Светског савета цркава постоје обично и национални савети...

Православље – новине Српске патријаршије, година I, број 17, Београд, 7. децембар 1967. године, страна 1.

Славољуб Лукић
и Владимир Вуковић

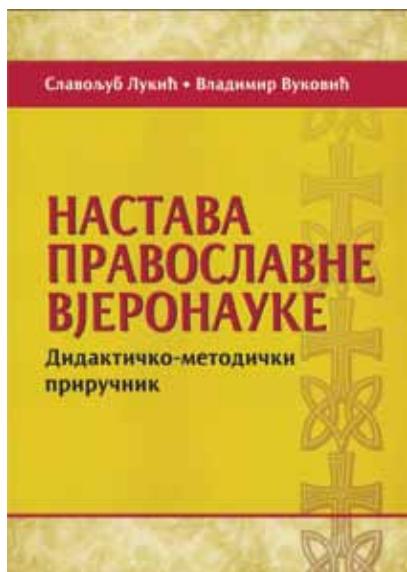
Настава Православне вјеронауке

Катихетски одбор СПЦ у Републици Српској и Федерацији БиХ, Бања Лука 2011, 112 стр.

Православна вјеронаука као обавезан наставни предмет у школском систему Републике Српске постоји већ скоро двije деценије. У релативно кратком периоду, откако је уведена до данас, објављено је мање значајнијих радова у којима би се нагласила дидактичко-методичка и педагошко-психолошка релевантност планирања и припремања, остваривања и вредновања ове наставе.

Дакле, наставни процес овог предмета изводи се на бази стручних претпоставки, а самим тим недостаје солидна основа за иновације, унапређивање и развој. Ако узмемо у обзир евидентан недостатак стручне литературе у овој области, као и чињеницу да вјероучитељи током школовања не стичу систематско световно педагошко образовање, пред њима је врло тежак и одговоран задатак за сталним проширивањем и осавремењавањем педагошко-психолошког образовања и дидактичко-методичког оспособљавања, непосредно кроз васпитно-образовни рад у настави. Услед недостатка времена за проучавање обимне педагошке литературе, тај задатак није нимало једноставан.

Сагледавши претходно наведено, аутори дидактичко-методичког приручника *Настава Православне вјеронауке* mr Славољуб Лукић и Владимир Вуковић су, уочивши да нема адекватне литературе која би упућивала у педагошке аспекте реализација наставе Православне вјеронауке, приступили изради приручника којим су покушали да сажето и прегледно презентују минимум савремених најрелевантнијих ди-

дактичко-методичких аспеката неопходних у планирању, припремању, остваривању и вредновању образовно-васпитног рада, водећи рачуна о њеним посебностима. Аутори су такође препознали проблеме са којима се вероучитељи сусрећу у реализацији наставног плана и програма: ношени жељом за рјешењем тих проблема сачинили су овај приручник.

Уочљиво је да су приручник писали уз пуно уважавање и завидно познавање струке, али и најновијих педагошких сазнања којим су успјешно обухватили садржаје из Православне вјеронауке који се преносе ученицима. Веома је важно да су вјероучитељима понудили конкретне примјере припреме реализације часа, као и литературу којом вјероучитељи могу проширити своја педагошка и дидактичко-методичка знања. Такође, дужну пажњу су посветили наставном раду у комбинованом одјељењу, јер знатан број вјероучитеља изводи наставу у руралним срединама у којима егзистирају таква одјељења.

Надамо се да ће овај дидактичко-методички приручник који је изашао у издању Катихетског одбора СПЦ у Републици Српској и Федерацији БиХ, а први овакве врсте код нас, бити од стварне помоћи вјероучитељима у васпитно-образовном раду, посебно приправницима који се спремају за полагање стручног испита, али да ће скренuti пажњу и шире стручне јавности.

јереј Борис Савић

Надежда Р. Синдик

Опис ћирилских рукописа манастира Високи Дечани Књига прва

Народна библиотека Србије (Едиција *Опис јужнословенских ћирилских рукописа*), Београд 2011, 694 стр.

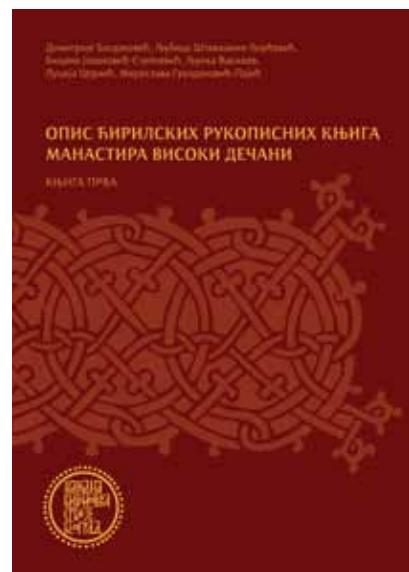
Ова књига представља четврти том едиције *Опис јужнословенских ћирилских рукописа*, коју је уз финансијску подршку Министарства за културу и Министарства за науку Републике Србије издала Народна библиотека Србије.

Југословенска делегација која је учествовала на Међународном славистичком конгресу у Москви 1958. године преузела је обавезу да изврши попис и опис својих рукописних фондова, са циљем да се изради каталогски опис по утврђеном (у оно време) научном методу.

За почетак организованог археографског рада у Југославији, најзаслужнији је Владимир Мошин, који је 1961. године основао Археографско одељење у Народној библиотеци Србије. Он је обликовао археографски метод описа рукописа, који је изложио у предговору описа Збирке рукописа Југословенске академије знаности и умјетности (1955. године). Овај метод је допунио његов наследник Димитрије Богдановић са сарадницима из Археографског одељења.

Први озбиљнији допринос описа збирке дечанских рукописа урадила је Мирјана Шакота. Према инвентару који је она урадила 1954. године, у дечанској ризници било је 156 рукописа. Она их је средила по садржини и хронологији; ставила им је нове сигнатуре на вињетама, тако да су старе сигнатуре остале видљиве. Збирка садржи рукописне и мали број штампаних књига (око 20) из периода од XIII до средине XIX века.

Због лошег материјалног стања у коме су се налазиле књиге, цела збирка је пренета у Београд ради конзервације и рестаурације. Због

свечаног отварања Дечанске ризнице 1987. године, у манастир је враћено 10 рукописа. Уочи НАТО бомбардовања 1999. године, Свети Архијерејски Синод СПЦ је одлучио да ових 10 рукописа буде пребачено у Манастир Наупаре код Крушевца, где се и данас налазе.

Археографску екипу која је започела и завршила (1969-1978. г.) опис рукописа Манастира Дечани сачињавали су: Димитрије Богдановић, Љубица Штављанић Ђорђевић, Биљана Јовановић Стипчевић, Љупка Васиљев, Луција Џернић и Мирослав Гроzdанић Пајић. Било је и сарадника који су се много касније приклучили овом пројекту (1993. године), као што су Надежда Синдик и Невенка Гошић. Сваки описан рукопис садржи неколико одељака који расветљавају сваки примерак из различитих аспеката: Физички опис; Писар, место и време настанка; Писмо и језик; Илуминација; Повез; Садржај; Записи; Историја рукописа; Литература.

Захваљујући чврстој вољи садашњих сарадника Археографског одељења који су редиговали овај опис, који Надежда Синдик није завршила (упокојила се 2004. године), ми данас пред собом имамо књигу значајну за нашу Цркву и културу.

За 24. новембар заказан је Међународни научни скуп „Дечански рукописи у светлу археографских истраживања“, који организује Народна библиотека Србије, тако да ова књига представља најаву за један овакав значајан догађај.

јакон мр Ненац Илизовић

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

На гробу Св. Максима у Цагерију

ТБИЛИСИ

Конференција о Св. Максиму Исповеднику

Од 24. до 30. октобра трајала је конференција посвећена Св. Максиму Исповеднику одржана у Тбилисију, у Грузији. На конференцији су представљена нова сазнава која се тичу живота и деликатности светога. Учесници конференције из различитих земаља говорили су о многостраној активности светога Максима. Патријарх грузијски Илија II пријмио је учеснике конференције и предложио да се и следеће године организује сличан програм, али већих размера.

Како преноси радио „Светигора“, пре годину дана су почела откопавања у цркви Св. Арсенија у Цагерију, на северу Грузије. У тој цркви, према мишљењу појединачних истраживача, налази се гроб Св. Максима. Током археолошких истраживања пронађени су остаци који вероватно припадају светоме, судећи по телесним повредама уочљивим на њима – које тачно одговарају повредама које су нанесене Св. Максиму. Поред тога пронађене су и степенице које воде ка гробу, што указује на то да је ово некада било место поклоњења.

КИНШАСА

Православни универзитет

Митрополит централноафрички Никифор срео се са Леонардом Машако Мембом, министром образовања Демократске Републике Конго. Током сусрета Митрополит је тражио дозволу за отварање Православног универзитета у Киншаси, како преноси француски веб-сајт „Orthodoxie“.

Митрополит је министра упознао са плановима да се на будућем Универзитету оснују и медицински и факултет информационих технологија, а министар је обећао да ће коначно одобрење за оснивање Православног универзитета у Конгу ускоро бити спремно. Отварање се очекује можда већ следеће године.

МОЛДАВИЈА

Посета Патријарха Кирила

Патријарх Московски и све Русије Кирил половином октобра 2011. године био је у првој пастирској посети Молдавији. Он се током тродневне посете сусрео са највишим државним званичницима и молио се за јединство и добробит Молдавије. Првог дана посете служио је Литургију на централном тргу у Кишињеву, главном граду Молдавије. Митрополит кишињевски и све Молдавије Владимир је том приликом говорио о стању Цркве у Молдавији, наводећи да је у последњих 20 година основано 1100 нових парохија, подигнуто и обновљено 42 манастира и 8 скитова. У овом периоду Митрополит Владимир је лично рукоположио 1174 свештеника. За исто време отворено је 8 духовних школа, објављено око 500 богослужбених књига. Данас у скром сваком молдавском селу постоји црква, и у свакој цркви свештеник и појац. Основе Православља предају се у 800 молдавских школа.

Његова Светост Патријарх Кирил

Патријарх је током своје посете осветио нову цркву Куркјевског манастира. У својој беседи поручио је верницима у Молдавији како треба да науче да веру и молитву комбинују са образовањем, радом и науком и да једино на тај начин неће понављати грешке из прошлости, те да је потребно да буду свесни Божијег присуства у свом животу како би њихова вера била жива и снажна.

На свечаној церемонији у Палати Републике у Кишињеву, Патријарху Кирилу је уручен највише одликовање у Молдавији, Орден Републике, и како се наводи у указу шефа државе, пројектар Руске Цркве је добио ово одликовање због својих заслуга на очувању и ширењу духовних и моралних вредности, због дугогодишњег рада на оснаживању православног предања и због свог

доприноса развоју и јачању односа између руског и молдавског народа.

Православни хришћани данас чине преко 90% становништва Молдавије. На сваких пола милиона житеља долази један епископ, а на 1800-2000 житеља – један свештеник. Нажалост, у Молдавији постоје извесни канонски проблеми, јер се у њој преклапају две јурисдикције: Православна Црква Молдавије, односно Митрополија кишињевско-молдавска, аутономна Црква под јурисдикцијом Московске Патријаршије, има у Молдавији преко 1200 парохија, али се поред њих у Молдавији налази и око 100 парохија Митрополије бесарабске, под јурисдикцијом Румунске Патријаршије.

ИТАЛИЈА

Поклонички центар за Аустралијанце

Папа Бенедикт XVI је 19. октобра у Риму званично отворио први поклонички центар за Аустралијанце, а сиднејски кардинал, Џорџ Пел, дочекао је папу у новом Аустралијском Дому. Иако ће у овом новом центру сви посетиоци бити добро дошли, он ће бити намењен првенствено римокатолицима из Аустралије, са Новог Зеланда и из Океаније.

У децембру 2008. године, група аустралијских бискупија, заједно са сиднејском надбискупијом, откупила је студентски дом који је сада постао Аустралијски Дом. Овај комплекс се састоји од четири блока који окружују унутрашње двориште. У саставу комплекса се налази 80 гостињских апартмана и капела за 150 људи. У капели ће свакодневно бити служена миса на енглеском језику. Кардинал Пел наглашава да ће „Аустралијски Дом пружати Аустралијанцима истинско поклоничко искуство и да ће ојачати везе између цркве у Аустралији и цркве у Риму“.

РУСИЈА

Црква и мода

Како јавља руска информативна агенција Интерфакс, Митрополит волоколамски Иларион (Алфејев) је у телевизијској емисији канала „Россия 24“ посвећеној верској тематици рекао како Црква никада није сматрала да жена не сме бити савремена и лепа. „Црква никада није рекла да би жена требало да носи дугу сиву хаљину и да главу покрива сивом марамом“. Постоје одређена прави-

ла облачења која важе у храмовима, али она постоје само зато да би се очувао богослужбени поредак. Што се других случајева тиче, жена може да се облачи како жели: требало би да одећа буде пристојна, али то не значи старомодна и несавремена. Жене треба да изгледају савремено, али и да се облаче пристојно, сматра Митрополит Иларион.

Што се козметике тиче, по речима Митрополита Илариона, у црквену традицију нема строге забране. Свети Оци, почевши од апостола Павла, увек су подсећали да жене, и људи уопште, треба да се укращавају „не плетеницама“, него унутрашњом, духовном лепотом.

„Међутим, мислим да умерена употреба козметике неће нашкодити женама. Црква никада није рекла да жена не сме бити савремена и лепа“, нагласио је Митрополит.

БАЛАМАНД Сиријска криза

„У погледу кризе на Близком истоку хришћани не смеју остати у пасивном положају“, истакао је православни Патријарх антиохијски Игњатије IV Хазим на заседању Сабора Антиохијске Патријаршије одржаном 27. октобра у либанском Манастиру Баламанд. Црква мора обликовати савест верника и никада не сме бити само пук посматрач угњетавања и дискриминације.

Претходно је патријарх, чија је резиденција у Дамаску, у интервјуу за либански радио истакао како међу сиријским хришћанима постоји страх да ће се за власт у Сирији изборити салафисти, припадници радикалног исламистичког покрета. Што се тиче односа сиријског режима према хришћанској мањини, патријарх је подсјетио да се у последњој деценији нису догађали прогони хришћана, те да су хришћани у Сирији „уједињени и слободни“. Међутим, као мањинска заједница они не могу да утичу на политику земље.

НАЈРОБИ Православна Црква у Кенији

Семе православног хришћанства у Кенији посејали су грчки досељеници почетком 20. века. Тридесетих година прошлог столећа, вође етничке групе Кукују позвале су православног епископа из Јужне Африке, који је крстисао

многе Кенијце и рукоположио више свештеника. Године 1956. православни Кенијци су примљени под омоформ Александријске Патријаршије, али је 1950. Православна Црква стављена ван закона – јер су енглески колонијални ауторитети повезивали православље са May-May покретом. Прогон Цркве престао је 1963. г., када је Кенија постала независна. Први председник независне Кеније, Џомо Кенијата, неговао је посебне симпатије према православним које су колонисти прогонили. Током борбе за независност, Кенијата је био у затвору, где је срео православног свештеника са којим се спријатељио. Други борац за независност, кога су Британци педесетих година прогнали на Сејшеле, будући кипарски архиепископ и председник Макарије III, такође је оставио снажан утисак на кенијског председника. По објављивању кенијске независности, кипарски архиепископ је посетио ову земљу и крстисао хиљаде људи.

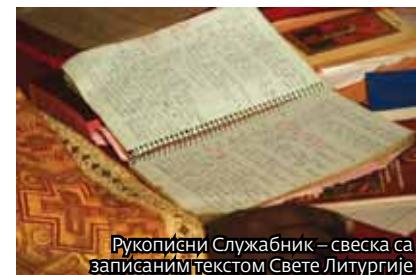
Света Литургија у Кенији

Данас у Кенији живи око 650.000 православних хришћана, које служи 260 свештеника под Митрополитом кенијским Макаријем. У Најробију, главном граду Кеније, постоји православна богословија.

Велики број православних Кенијаца живи у Нијерији региону, где скоро у сваком селу постоји православна црква. Кенијски храмови су скромни, често направљени од дасака, или од прилагођених објеката који су првобитно били другачије намене (складишта, стамбене зграде итд.). У читавој овој области само два од дванаест свештеника поседује аутомобил. Многи кенијски свештеници немају средстава за штампане књиге, па се у Кенији богослужбене књиге и дан данас преписују... Такође, многи од њих себи не могу да приуште богослужбене одједе: дешава се да деценијама служе у онима које по локалном обичају на по-клон добијају приликом рукоположења.

Уобичајено је да се на богослужењима у кенијским црквама види да су све утични-

це заузете – парохијани користе долазак у цркву да напуне своје мобилне телефоне, јер већина њих код куће нема струје.

Рукописни Службник – свеска са записаним текстом Свете Литургије

Но и поред великог материјалног сиромаштва, Црква у Кенији расте и шири се. Активности православних Кенијаца нису ограничene на храмове – постоје велики напори да се оснивају нове школе. У области Нијери постоји неколико православних школа.

САН ФРАНЦИСКО Украдено звono

Вредно звono, украдено 23. октобра са катедрале Св. Марије у Сан Франциску, пронађено је неколико дана касније у лучкој четврти оближњег града Оукланда, у близини ђубришта, јавља агенција Catholic News Service. Звono је изливено 1889. године и тешко је скоро три тоне. Крадљивци, међутим, нису пронађени, те се истрага наставља.

АСИЗИ Позив на мир

Позивом на хитни мир закључен је мировни сусрет светских религија у Асизију, завршен 27. октобра 2011. године. Око 300 представника дванаест светских религија и 31 хришћанске конфесије у завршној изјави осудило је све облике терора и насиља, потписавши заједнички Проглас који садржи 12 тачака.

„Насиље – никад више! Рат – никад више! Тероризам – никад више!“, узвикнуо је папа Бенедикт XVI пред око 2.000 гостију окупљених на тргу испред Базилике св. Фрање. Свака религија мора „у Божје име ширити правду, мир, оправштање, живот и љубав“.

Потписници Прогласа усвојеног на скупу осуђују било какво посезање за религијом ради оправдавања насиља и тероризма. „Док осуђујемо свако насиље и рат у име Бога или религије, обvezујемо се да ћемо учинити све што је могуће како би се уклонили узроци тероризма“, наводи се у првој тачки Прогласа.

У ЗЕМУНУ

„Школа за другог“

У оквиру циклуса трибина „Школа за другог“, 11. октобра 2011. г. у Свешчаној сали Земунске гимназије, византолог ,проф. др Радивоје Радић, одржао је предавање под називом „О значају Миланског едикта и мисионарског рада Св. Ђирила и Методија данас“.

Проф. Радић је осветлио најважније фазе из живота Св. цара Константина и указао на историјски значај преокрета за који је он заслужан. Проф. Радић је уз то слушаоцима описао околности у којима се хришћанство развијало у првим вековима свога постојања.

Други део излагања проф. Радића био је посвећен мисионарском раду Св. Ђирила и Методија. Он је публици приближио историјске догађаје који су пратили почетке словенске писмености и уз то је појаснио важност примања хришћанства, као и уласка Словена у хришћанску васељену. Треба поменути да су ћаци са великим занимањем и врло умешно учествовали у другом делу трибине, постављајући смислена и занимљива питања о разним темама из историје Византијског царства.

Данко Старахињић

У ЛЕШЈУ

Манастирска слава

Дана 14. октобра, на празник Покрова Пресвете Богородице, у истоименом манастиру у Лешју код Параћина, Свету архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Владика крушевачки г. Давид (Перовић), уз саслужење осам свештеника, два ћакона и верног народа. Том свечаном и празничном чину присуствовало је много верног народа из околних градова: Параћина, Бујије, Јагодине, Крушевца, Бора, Пожаревца. На крају Литургије Преосвештени Владика Давид је са игуманијом манастира мати Тајсијом пресекао славски колач и свом присутном народу, уз пригодну беседу, честио празник.

Војислав Руђић

У БАЛАШАЋАРМАТУ

Стогодишњица Цркве Рођења Пресвете Богородице

Његово Преосвештенство Епископ будимски Господин Г. Лукијан служио

Прва војно-полицијска капела

На дан св. Киријака Отшелника, у среду 13.10.2011. г., по благослову Његове Светости патријарха Српског Иринеја, његово преосвештенство Епископ хвостански Атанасије (Ракита) осветио је новопостављени крст у насељу 13. мај у Земуну – на месту где ће по благослову Његове Светости почети градња Цркве Св. Стефана Дечанског.

Његовом преосвештенству саслуживали суprotoјереј ставрофор Бранко Митровић, Архијерејски намесник београдско-посавски, протонамесник Раде Јовић, надлежни парох, protoјереј ставрофор Божо Бакаљић, protoјереј ставрофор Његослав Јовић, protoјереј Зоран Перковић, protoјереј Миодраг Вукосављевић, јереј Предраг Продић, јереј Ненад Симоновић, јереј Никола Гаврић, јереј Далибор Стојдиновић, ћакон Мирко Ранисављевић и ћакон Драган Танасијевић.

Владику је дочекало мноштво верног народа, радосних јер ће по благослову Његове Светости грађећи храм моћи у њему да се сабирају на Свету Литургију. Поред мноштва народа, владику су дочекали и припадници САЈ-а са својим командантом господином Спасојем Вулевићем и припадници Војске Србије са командантом господином Браниславом Љушићем. Овај историјски дан остаће свима у лепом сећању јер означава почетак градње Цркве која ће сабирати народ, али уједно бити и прва војно-полицијска капела коју ће припадници војске и полиције заједно градити са народом.

У надахнутој беседи преосвештени владика је пренео благослов и поздрав Његове Светости и говорио о крсту као симболу победе живота над смрћу, рекавши да је ово место са крстом на њему освећено и изузето од осталих места. Затим је покропио народ, војску и полицију који су целивали крст.

Трпезу љубави приредили су припадници САЈ-а на челу са г-дином Спасојем Вулевићем који се највише труди да се Црква подигне, а такође је и покретач изградње.

протонамесник Раде Јовић

је у суботу 15. октобра ове године, уз саслужење свештенства Архијерејског намесништва будимског, Свету Архијерејску Литургију у том, од 1970. године отуђеном, српском православном храму на северу Мађарске. Том приликом Црква у Епархији будимској сетила се молитвено и упокојених ктитора првобитног храма који је порушен 1909. године, а исто тако и ктитора и иницијатора градње садашњег који је саграђен 1911. године.

Наиме, на месту садашњег храма стајао је већ од 1785. године храм који су градили православни Срби и Цинци овог места, за који се зна да

је једини православни храм жупаније Ноград, а припада му прво пет, а касније седам филијала – мањих заједница православних парохијана из околних места.

Изглед и димензије тога храма мање су познати, али се зна да је имао импозантан иконостас са тридесет и једном иконом, као и да су резбарски радови на њему дело руку Николе Јанковића – резбара из Јегре, који је за тај посао склопио уговор са црквеним општином 1793. године. Иконе и позлата рад су позлатара Георгија Нешковића. Новац за израду овог дела обезбедили су Јован и Софија Бозда, са својим синовима Наумом и Георгијем.

С обзиром на драстично опадање православних верника крајем 19. и почетком 20. века, храм је 1909. године срушен, да би на његовом месту (иначе у најужем центру града), 1911. године био саграђен далеко мањи

храм који је задржао исти заштитни празник: Рођење Пресвете Богородице. Но пошто су православни верници на том простору у каснијем периоду готово нестали храм је, на жалост, 1970. отуђен. Данас се налази у власништву Града Балашаћармата који га користи као изложбену галерију.

Протојереј-ставрофор В. Галић

У БИЈЕЉИНИ Друга међународна конференција

Друга међународна конференција православних војних свештеника, у организацији Канцеларије Православног душебрижништва Министарства одбране БиХ, одржана је од 17. до 21. октобра у Бијељини. Циљеви Конференције, која је бројала педесетак учесника, били су размјена искустава и усаглашавање ставова по важним питањима за нашу Цркву, те дефинисање праксе када је ријеч о свештеничкој служби у војсци.

На Конференцији су учествовали православни војни епископи и свештеници из сљедећих земаља: Босна и Херцеговина, Србија, Бугарска, Грчка, Грузија, Естонија, Јерменија, Пољска, Русија, Словачка, Чешка, Украјина, Финска.

Канцеларија Православног душебрижништва МО БиХ

У БЕОГРАДУ „Поменик новог косовског страдања“

Четвротомно дело Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија представљено је 19. октобра 2011. године на конференцији за штампу у београдском Медија центру, као и на веома посвећеној промоцији у Коларчевој народној задужбини.

О дневницима и текстовима који описују страдање српског народа и светиња на Косову и Метохији у пе-

СИНОДСКА САОПШТЕЊА

Писма поглавара Православних Помесних Цркава

поводом најновијег страдања српског православног народа на Косову и Метохији

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве у седници својој од 18. октобра 2011. године донео је следећу одлуку:

Узети на знање садржаје писама:

- Његовог Блаженства Патријарха Александријског Г. Теодора,
- Његове Светости Патријарха московског и целе Русије Г. Кирила,
- Његове Светости Патријарха бугарског Г. Максима и
- Његовог Блаженства Архиепископа кипарског Г. Хризостома,

поводом најновијег страдања српског православног народа на Косову и Метохији.

риоду од почетка 1999. до краја 2000. године у београдском Медија центру говорили су Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, новинар у пензији г. Зејнел Зејнели, г-ђа Милена Радевић – сведок страдања из Пећи, и протојереј Велибор Џомић.

Представљању новог издања Светигоре у Коларчевој народној задужбини придружили су се и Његово Преосвештенство Епископ липљански Г. Јован, бивши министар за Косово и Метохију г. Слободан Самарџић и књижевник Рајко Петров Ного.

Сведочанства о драматичним догађајима на Косову и Метохији у препуној Великој дворани Коларчеве задужбине пратили су Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, Преосвештени Епископ рашко-призренски Г. Теодосије, бивши српски премијер г. Војислав Коштуница, представници јавног живота српске престонице, свештенство и монаштво наше Свете Цркве.

Архиепископија београдско-карловачка

У ХЕРЦЕГ НОВОМ Прослава Срђевдана

У селу Поди, које се налази у западном Херцег Новом, 20. октобра 2011. године служена је Света Литургија у Цркви Св. Сергеја и Вакха, поводом прославе храмовне славе. Црква је била дупке испуњена вјерницима из села и околних мјеста, а био је присутан и представник локалне управе Општине Херцег Нови. Свету Литургију је служио протојереј-ставрофор Радоман Бубања уз саслужење све-

штенства са територије херцегновске Општине. Након причешћа опходила је литијска поворка око храма а затим је ломљен славски колач. Прије него што је подијељена нафора о. Радоман је у најкраћим цртама још једном указао на Житије ових светих мученика: „Иако су уживали велико повјерење цара Максимилијана нијесу хтјели да се одрекну вјере у Једног Господа Бога, Исуса Христа ни по коју цијену. Били су прогонјани и у Азију, али их ни то не поколеба у њиховој великој вјери у Христа, па су били осуђени и на казне затвора. Вакх и оконча овог земаљски живот у затвору а Сергеј бива поново прогонјан или сад у Сирију где и он бијаше погубљен.“

Након подијељене нафоре, како је то и обичај, сви присутни били су позвани да заузму мјесто за трпезом љубави коју су вриједни домаћини припремили у парохијском дому.

Радован Арнаут

У ВУКОВАРУ

Освештан обновљени храм

У месту Трпињи код Вуковара, у суботу 22. октобра 2011. године Епископ осечкопољски и бањаљски Господин Лукијан освештао је генерално обновљену Цркву Вазнесења Господњег која је по завршетку радова поновно засијала лепотом њезине каснобарокне архитектуре.

Најстарији запис о месту Трпиња датира из 1329. године а Срби су је населили у времену 1527-1573. године. Прва зидана црква датира из 1753. го-

дине а исту је освештао пакрачки Епископ Софроније Јовановић. Парохија Трпиња данас има 420 домова с 1100 православних житеља.

Током чина освећења храма, Владика Лукијан је у часну трпезу трпињског олтара положио делиће моншију Светог великомученика Лазара Косовског.

Освештању храма и Литургији, поред великог броја верника, присуствовао је и начелник Општине Мирослав Палић са сарадницима.

П.А.

У НИШУ

Представљање књиге Икона Христа

У препуној сали Светосавског дома Епархије нишке, 23. октобра 2011. г. представљена књига „Икона Христа“, аутора Епископа нишког др Јована. Ово је прва књига трилогије која је посвећена обележавању прославе 1700 година од Миланског едикта, а у славу и част Светог цара Константина. Књигу су представили архимандрит Тихон (Ракићевић), игуман Манастира Студенице и др Драган Војводић, историчар уметности и доцент на Катедри за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. На крају представљања аутор је упутио неколико вредних савета читаоцима и својим епархијанима како бисмо у љубави према ближњима дочекали и прославили велики јубилеј, али и истакли љубав према Господу Творцу и Спасу нашем.

Архимандрит Тихон (Ракићевић), игуман Манастира Студенице, први говорник на промоцији, објаснио је колико је било значајно за рано хришћанство да препозна да ће се и тело спасити као што је и Исус Христос ваксрао и вазнео се у телу, а посебно колико ће ова чињеница и реалност бити потребна за потоње генерације хришћана да здраво прихвате јеванђељско учење и доктматске истине Православне Цркве у сусрету са прво, гностицизмом, а затим и са оригенизмом и аријанизмом. Архимандрит Тихон је затим говорио о оваплоћењу Бога Логоса, као акту нашег спасења, у контексту иконологије. На крају је похваљена техничка опрема књиге, а посебно је занимљиво што је архимандрит књигу упоредио са старим рукописним књигама у којима су увек биле минијатуре како би верници такве књиге више поштовали. Други говорник, др Драган Војводић је истакао да је ова књига, и књиге овакве врсте – којих је веома мало – врло значајна и за богослове и за историчаре уметности. Иако књига има своју циљну групу, она кореспондира и са другим научним областима, али је врло важно што је садрјај књиге ангажован и комуницира са савременим човеком и разоткрива и решава неке проблеме модерног друштва.

На крају промоције прочитани су изводи из рецензије. Представљање књиге Епископа Јована увеличено је хор „Бранко“ са диригентом Саром Цинцаревић на челу.

Ђакон мр Ивица Чайровић

У ЗЕМУНСКОЈ ГИМНАЗИЈИ „Нови поглед на људску мржњу и агресивност“

У уторак 25. октобра 2011. г., на четвртој по реду трибини у оквиру циклуса „Школа за другог“, у Свечаној сали Земунске гимназије, одржано је предавање *Нови поглед на људску мржњу и агресивност*. О овој теми је говорила др Снежана Миленковић, психолог и професор Филозофског факултета у Новом Саду.

У свом излагању она се о осврнула на различите погледе психолога на питање зла, поимања мржње, те слободе, оправдања, заборава, покажања, али и на богословска гледишта о овим феноменима. Истакла је да нам недостаје искуство љубави и да је потребно да се ради са љубављу како би дошло до преобрађаја изнутра, што је у више наврата поновљено током разговора са присутними.

Данко Стражанић

У ПАРИЗУ

Српска, а не косовска баштина

„Србија не негира идентитет било које нације, а исти приступ очекује и од других,“ рекао је у Паризу, 27. октобра 2011. г. председник Србије Борис Тадић, обраћајући се учесницима Форума лидера Генералне конференције Унеска и указао на важност спречавања покушаја да се српска културна баштина на Космету преименује у „косовску баштину“.

Председник Србије Борис Тадић позвао је Унеско да учини све како би били спречени покушаји да се неспорни споменици српске културе на Космету и Метохији учине „косовским“.

Тадић је истакао да Србија, као мултиетничка, мултиконфесионална и демократска држава никоме не ускраћује право на идентитет, али да очекује да се и други понашају на исти начин.

Председник Србије је подсетио да се на Косову и Метохији налазе најсветији објекти Српске Православне Цркве, и да су неки од њих на Унесковој листи угрожене светске баштине.

„Србија је као држава задужена за те споменике и остаће посвећена том задатку, али рачунамо и на подршку Унеско-а“, поручио је Тадић на Форуму, на којем се ове године учесници баве питањем изградње културе мира и одрживог развоја.

Тадић је подсетио да у југоисточној Европи културно наслеђе једног народа често прелази међународно-признајете границе између држава и објаснио да управо зато Србија настоји да буде лидер у јачању прекограницичне културне сарадње, чиме доприноси и процесу регионалног помирења.

Извор: РТС

У НОВОМ САДУ

Амбасадор Немачке посетио Владику Иринеја

У четвртак, 27. октобра 2011. године, у Владичанском двору у Новом Саду, Његово Преосвештенство Епископ

бачки Г. др Иринеј примио је Његову Екселенцију амбасадора Републике Немачке у Србији г. Волфрама Маса.

Током срдечног и пријатељског разговора о актуелним темама, саговорници су се дотакли и проблема који постоје у овом делу Европе, као и о потенцијалу хришћанства за развијање што човечнијег друштва у Европи и у свету.

Извор: Епархија бачка

УЉУБЉАНИ

Борштников прстен – Милади Калезинћ

Дана 23. октобра, Борштников прстен, највеће позоришно признање у Словенији, примила је глумица Ми-

лада Калезинћ, активна чланица СПЦ општине Марибор, родом из Црне Горе, официрско дијете. Иако је крштена тек у 49. години живота, активно и храбро говори и сведочи своју веру. Тако је учинила и у емисији емитованој 23. октобра на другом програму ТВ Словеније, у директном преносу пред преко 200.000 гледалаца.

Део секвенци ове емисије је сниман у цркви у Марибору, приказан је и пастор мариборски о. Саво Косојевић. Снимци се могу преузети са <http://www.rtvslo.si>. *Никола Милованићев*

У МИТРОПОЛИЈИ ДАБРОБОСАНСКО На војничком гробљу у Сокоцу

Његово Високопреосвештенство Митрополит дабробосански Г. Николај је у четвртак, 27. октобра, на православни празник Свете Преподобне мати Параскеве, служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Свете. Овај спомен-храм, на коме су у току завршни грађевински радови, налази се на гробљу на којем почива више

ВЕСТИ ИЗ СЕСТРИНСКИХ ЦРКАВА

Митрополит бечки Михаил сахрањен у Бечу

Митрополит бечки и аустријски Цариградске Патријаршије и егзарх Угарске Михаил (Стакос), после краће и тешке болести, упокојио се 18. октобра 2011. г. у 64. години живота. Вест о упокојењу Митрополита Михаила објавиле су најзначајније информативне агенције и медијске куће Беча и Аустрије. Велики број информативних наслова окаректерисали су га као изузетну личност и достојног представника Православне Цркве у Аустрији. Митрополитовом заслугом Православна Црква у овој земљи са готово 500.000 православног живља, постала је значајан чинилац у овдашњем јавном и културном животу. Његов одлазак је велики и тешко надокнадив губитак не само за православне у Аустрији него и за све оне који су га поштовали и признавали.

Митрополит Михаил сахрањен је 25. октобра 2011. године, у породичној гробници на Централном гробљу у Бечу. Свету Литургију и опијело које су служили Митрополит Родоса Кирило (Когеракис) – новопостављени администратор, са представницима осталих помесних Православних Цркава одржано је у грчком православном Храму Свете Тројице у центру аустријске престонице.

Опјелу су присуствовале високе делегације из црквеног и јавног живота предвођене предсједником Аустрије г. Хајнцом Фишером и бечким надбискупом кардиналом Кристофом Шенборном. Српску Православну Цркву представљао је Преосвећени Владика јегарски Г. Порфирије.

У предворју храма, где су нешто после 12 часова почеле да пристижу прве црквене и државне званице, упркос многобројном вјерном народу који је дошао да узнесе молитву и ода посљедњу почаст, владала је спокојна тишина. Стрпљиво се чекало да почне опијело, достојанствено, баш као што и приличи једној таквој личности, коју су многи дошли да последњи пут целивају.

Вјечан му помен!

Бранислав Ђукарић, Београд

од 1000 великих српских родољуба са подручја сарајевско-романијске регије који су у последњем одбрамбено-отаџбинском рату у БиХ дали своје животе како бисмо могли слободно живети у Републици Српској.

Инфо служба Митрополије дабробосанске

У ИЗВОРУ

Света Петка

На празник Преподобне матере Параскеве Свете Петке, 27. октобра, у Манастиру Св. Петке у Извору код Параћина, Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Владика пожаревачко-браничевски г. Игњатије, уз саслужење клира и присутног народа, који је заједно са делом параћинског црквеног хора и манастирским сестринством појао и одговарао. Преосвећени Еп. Игњатије је са Високопреподобном мати игуманијом Маријом пресекао славски колач. После Свете Литургије у манастирском конаку послужена је трпеза љубави, на коју је било позван сав присутан народ.

Војислав Руђић

Телеграм саучешћа Васељенском Патријарху

Најсветији Архиепископе Цариграда, Новога Рима и Васељенски Патријарше, љубазни у Христу брате и саслужитељу Наше смерности, Господине ВАРТОЛОМЕЈЕ, Вашу уважену Светост братски у Господу целивајући, најтоплије поздрављамо.

Поводом упокојења у Господу блажене успомене Митрополита бечког и аустријског и Егзарха Угарске Михаила, који је својим животом служио Господу (Фил 3,10-11), изражавамо у име Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, укупне часне јерархије, богољубивог свештенства, преподобног монаштва и верног народа Српске Православне Цркве, као и у своје лично име, најсветијој Мајци Цркви наше искрено саучешће.

Молимо се Господу и Спаситељу Исусу Христу, Који је Васкрсење и Живот (Јн 11,25), за покој његове племените душе.

Београд, 18. октобра 2011. године

Патријарх српски

ИРИНЕЈ

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

ИЗЛОЖБА АУТОРА ДУШАНА РАДОВАНОВИЋА
У ДОМУ ОМЛАДИНЕ

„Безбрижни“

Изложба која је преобликовала Галерију
у јавну спаваоницу за бескућнике

Ноћ без крова над главом, за неке наше суграђане је сурова реалност. Реалност која се тиче само њих и као да друге не дотиче. Али њих је „видело“ једно око, око уметника који жели да их „виде“ и други. Академски сликар Душан Радовановић је то постигао савременим уметничким изразом поставком изложбе „Безбрижни“ која је 18. октобра 2011. године отворена у галерији Дома омладине у Београду.

Поводом изложбе „Безбрижни“, простор Галерије Дома омладине преобликован је у јавну спаваоницу у којој је постављено двадесет лежаја. Галерија ће у току трајања изложбе, од 18. до 30. октобра бити отворена 24 сата сваког дана, а кревете ће за сан и одмараше моћи да користе како случајни пролазници тако и бескућници, људи са друштвене маргине.

Аутор изложбе Душан Радовановић, припадник младе генерације, нам о свом пројекту каже: „Намера ми је да се овим радом „исправоцира“ јавност, да се скрене пажња на другу, „непријатну“ реалност коју углавном сви игнорише-

мо. Идеја је да Галерија промени функцију и постане јавна спаваоница у периоду од 12 дана колико траје изложба. Део друштвене стварности, се на тај начин и буквально преселу у простор Галерије. На наше питање како посетиоци, у овом случају и учесници изложбе реагују на ово необично преноћиште, аутор изложбе је рекао да најчешће доживљавају као шок, јер нису навикили да неко брине о њима. Сваке вечери јавна спаваоница је пуна, тражи се „кревет више“.

Изложбом „Безбрижни“, аутор Душан Радовановић је људе са маргине друштва извукао из анонимности језика, науке и политике и представио их свима нама као реалне људе, наше ближње. Његово упитно око и стваралачки дар су оно невидљиво, потиснуто, учинило видљивим.

Потреба да се на тако радикалан, уметнички начин говори о једном врло актуелном проблему, да би се на њега скренула пажња, говори у најдубљем смислу о недостатку љубави у нашем односу према другима. Наша удаљеност од близњих нам јасно показује и нашу удаљеност од Бога јер „Бог је љубав и који пребива у љубави, у Богу пребива и Бог у њему“ (1Jn 4,16).

Данас постоје бројне школе у којима се настава одвија и кроз креативне радионице. Слободно можемо рећи да једна таква „школа“ са креативном радионицом љубави, постоји у Верском добровраторном старатељству Архиепископије београдско-карловачке. Својим добровољним ангажманом у бројним активностима ВДС-а, људи различитих професија и животног доба својим знањем и умјетем, руководијени јеванђелским заповестима, из љубави и с љубављу на различите начине помажу другима. „То је“, кажу полазници ове школе, „најбољи лек против равнодушности у друштву и доноси мир и радост у срцу јер, ако љубимо једни друге, Бог у нама пребива, и љубав је његова савршена у нама“ (1Jn 4,12).

Мирослава Полић

ОГЛАСИ

У продаји је специјални „Сајамски додатак“ *Православља*

Каталог најновијих црквених издања у пуном колору, на 48 страница, по ценама од 45 динара (без поштарине), можете поручити у Редакцији часописа *Православље* (Краља Петра бр. 5, Београд), телефоном (+381 11 3025–113 и 3025–116) или преко имејла pretplata@spc.rs

ДОБРОЧИНСТВО
Београд, Добрињска 2
телефон/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

**ВИКЕНД
У ЈЕРУСАЛИМУ**
16 - 21. новембар

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА
електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско укључивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ
„GPS“ - сателитска синхронизација
063/ 315 841

MJ 011/ 30 76 245; 30 76 246
Инжењеринг
Земун, И. Цанкара 9/29 www.mj.rs

ИЗРАДА КРСТОВА
од 0,5 до 5 m са и без позлате

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА

програмирано и даљинско управљање

ТОРАЊСКИ

ЧАСОВНИЦИ

- ИЗРАДА И РЕПАРАЦИЈА

ОЗВУЧЕЊЕ ХРАМОВА

(унутрашње и спољашње)

200 година традиције и искуства

ЛИВНИЦА ПОПОВИЋ

Ресавска 88

Београд

064 1860-076

063 1095-136

факс: 011 2657-857

www.livnicazvona.com

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуњава служба претплате)

**Претплаћујем се на
следеће часописе**

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

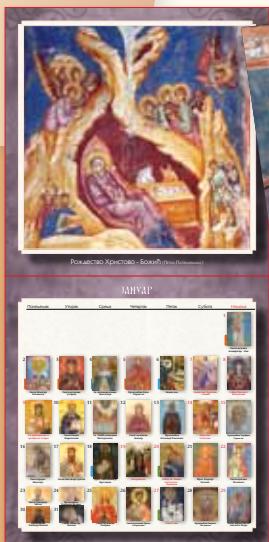
ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25 €	Обичном поштом
		30 € за Европу или 40 € ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом

овде испод

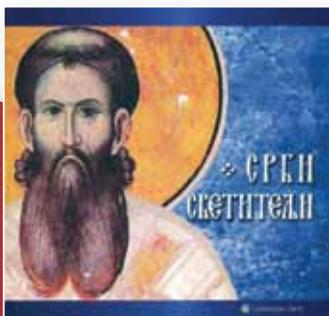

НОВО!

ПРАВОСЛАВНИ ПЛАНЕР 2012.

8x14 cm, 120 страница

ЗИДНИ ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.

31x32 cm, 26 страница

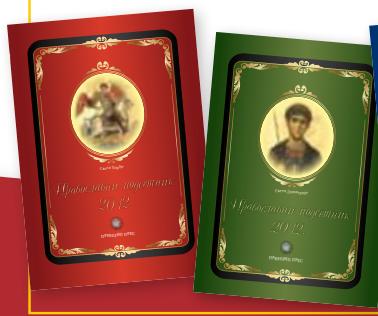
СРБИ СВЕТИТЕЉИ

Капитална књига о Србима светитељима, од светог Јована Владимира у X, до светог Јустина Ђелијског у XX веку. О њиховим животима и духовном подвигу, о њиховој важности за српску духовност, историју и судбину. 20,6x20 cm, 236 страница

ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.

Наша стона књига и у 2012, наш роковник, поучник, подсетник. Овога пута у осам верзија, посвећених некој од највећих српских крсних слава (Свети Лука, Свети Димитрије, Света Петка, Свети Архангел Михаило, Свети Никола, Свети Врачи, Свети Јован Крститељ, Свети Ђорђе).

16,5x24 cm, 384 странице

старац тадеј

Овај разговор са оцем Тадејем снимљен је у манастиру Ковиљ 2002. године, 2. априла, између 9 и 11 сати пре подне. На сусрет заказан по средовањем владике Порфирија, отац Тадеј дошао је тачно на време га оближње Бачке Паланке, у пратњи домаћина у чијој је кући тада боравио. Ходao је лагано, дисао тешко, говорио споро и тихо. Речено ми је да је болестан и врло слаб, али да може и да хоће да говори.

Када смо се упознали и сели један преко пута другог, ишје ме ништа штита и више ми ништа говорио. Некаква свечана тишина трајала је, мистично сам, бескрајно, док су у свега минут или два колеге проверавају функционисање камере и микрофона.

Међутим, веома речит био је његов поглед. Осећао сам као да ми ћиме поставља нема штете и да ја на њих немо одговарам. Ми саслам да никада нећу заборавити сјај у радијалним очима оца Тадеја, сјај пун жара и жијота, сасвим супротан његовој старости и крхком адрапљу које га прати од рођења.

На крају интервјуја, онда се повукао лагано и без речи, остављајући некакву празнину иза себе која као да је говорила да је до ста разговора и да он више нема потребе да прича. Колико знам, више га јавио нико никада неће ни видео.

поручите ДВД

са попустом од 30%

ел.поштом: gradacstampa@gmail.com

смс поруком: 064 640 8 115

цена са попустом: 300 динара + птт

издавач: манастир Светих Благовести - Градац

<http://manastirgradac.org.rs>

Аутор едиције: Вела Павловић

2

духовници

старац тадеј

старац
тадеј

духовници